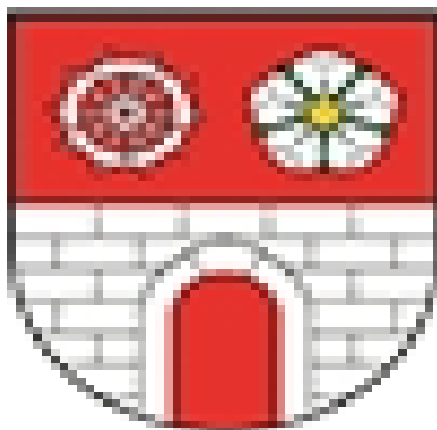

Załącznik do Uchwały Nr XXV.188.2021
Rady Gminy w Gorzkowicach
z dnia 24 marca 2021 roku

GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE GORZKOWICE NA LATA 2021-2030

Gorzkowice 2021

Spis treści

Wstęp

1. Podstawa opracowania.
2. Dokumenty strategiczne istotne dla rozwoju gminy Gorzkowice.
3. Charakterystyka Gminy Gorzkowice.
 - 3.1 Demografia.
4. Obszary problemów zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.
 - 4.1 Pozostałe problemy społeczne występujące w gminie.
 - 4.2 Identyfikacja problemów społecznych i ich zmian w przyszłości.
5. Analiza SWOT.
6. Kierunki rozwoju społecznego gminy.
 - 6.1. Wizja rozwoju i misja strategii.
 - 6.2. Cele, zadania wskaźniki.
7. Sposoby realizacji strategii i ramy finansowe.

Zakończenie

WSTĘP

Strategia rozwiązywania problemów społecznych stanowi lokalny element polityki społecznej państwa. Jest dokumentem, który określa oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązywania problemów społecznych. Obowiązek tworzenia gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z art.17 ust.1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, na mocy którego, do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy „opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Po okresie realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gorzkowice na lata 2014-2020, nadszedł czas na wytyczenie nowych kierunków i zadań służących niwelowaniu niepożądanych zjawisk społecznych oraz wzmacnianiu mechanizmów dokonywania pozytywnych zmian. Pomoc społeczna działa w sytuacjach, w których zostały zagrożone podstawowe warunki egzystencji osoby lub rodziny, bądź też jakość ich życia obniżyła się poniżej społecznie akceptowanego minimum. Celem pomocy społecznej jest zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin. Realizacja zadań wynikających z potrzeb ma umożliwić osobom i rodzinom bytowanie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Takie zjawiska jak: ubóstwo rodzin i osób zwłaszcza starszych, bezrobocie, problemy egzystencji osób samotnych, starszych i niepełnosprawnych, niedostatek materialny rodzin szczególnie wielodzietnych, problemy opiekuńczo- wychowawcze, uzależnienia i przemoc w rodzinie to trudne problemy społeczne, które stoją do rozwiązania przed władzami samorządowymi oraz instytucjami pomocy społecznej na poziomie lokalnym. Od skuteczności ich rozwiązywania zależy funkcjonowanie wspólnoty samorządowej, jaką stanowi gmina. Strategia pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Dokument określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować ich skutki.

Strategia wskazuje na kluczowe trudności społeczne, z jakimi borykają się mieszkańcy Gminy Gorzkowice oraz ich potrzeby. Jest dokumentem, który wyznacza kierunki działań na rzecz niwelowania zjawisk społecznie niepożądanych.

Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów

społecznych, w tym organizacji pozarządowych. Coraz częściej uznaje się rolę ekonomii społecznej jako elementu spójnej polityki pomocowej.

Celem strategii są działania długofalowe polegające na inwestycji w kapitał ludzki, edukację, poprawę sytuacji materialnej rodzin, działania na rzecz poprawy rynku zatrudnienia i poprawy przedsiębiorczości. Strategia ma pobudzać do aktywności organizacje, instytucje działające w obszarze pomocy społecznej oraz rozwoju gospodarczego i społecznego gminy. Poprzez analizę problemów społecznych, zawarte w strategii cele, kierunki działania oraz propozycje projektów zawarte w dokumencie mają dotrzeć do najbardziej potrzebujących.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, wsparcia specjalistycznego realizowanego w formie indywidualnej jak i grupowej, rozwoju świadczeń rzeczowych oraz współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w gminie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej jak: edukacja, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, pomoc osobom niepełnosprawnym, zapobieganie wykluczeniu społecznemu. Tym samym przyjęcie Strategii, jej wdrożenie oraz monitoring i nadzór nad realizacją, a następnie ewaluacja pozwolą na rozwiązanie czy chociaż częściowe ograniczenie uciążliwości problemów społecznych, które są obecne w życiu mieszkańców Gminy Gorzkowice.

Opracowując lokalną strategię uwzględniono dokumenty programowe unijne, krajowe, wojewódzkie i lokalne, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz środowisk lokalnych i społeczności lokalnej.

Przyjmując Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gorzkowice na lata 2021-2030 władze Gminy Gorzkowice podejmują obietnicę aktywnej działalności sprzyjającej wspieraniu mieszkańców gminy w przezwyciężaniu problemów społecznych oraz ciągłej aktywności na rzecz uczynienia obszaru gminy miejscem przyjaznym i atrakcyjnym dla wszystkich mieszkańców oraz osób chcących związać swoje życie osobiste i zawodowe z Gminą Gorzkowice.

Strategia jest wieloletnim dokumentem programowym, który ma istotne znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa społecznego mieszkańców gminy. Wyznacza kierunki i ramy dla planowanych zmian. W miarę zmieniającej się sytuacji społecznej strategia może być uzupełniana o nowe działania i cele. W trakcie realizacji będzie ona poddawana stałej kontroli, czy przyjęte cele i zadania są nadal aktualne oraz czy nie zmieniły swojej hierarchii.

1 Podstawa opracowania

Obowiązek opracowania strategii wynika wprost z ustawy z dnia 12 marca 2014 r. o pomocy społecznej, z art. 17, ust. 1 pkt. 1 gdzie działanie to zostało sklasyfikowane jako zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym.

Diagnoza problemów społecznych w Gminie Gorzkowice opracowana została na podstawie zgromadzonej bazy danych z ostatnich lat tj. 2017-2020. Dane zawarte w diagnozie pochodzą z następujących instytucji:

- Urzędu Gminy w Gorzkowicach,
- Ośrodka Pomocy Społecznej w Gorzkowicach,
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gorzkowicach,
- Powiatowego Urzędu Pracy w Piotrkowie Tryb
- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Piotrkowie Tryb,
- Komisariatu Policji w Gorzkowicach,
- Szkoły Podstawowej Gorzkowicach,
- danych makroekonomicznych Głównego Urzędu Statystycznego,
- statystyk gminnych.

2.Dokumenty Strategiczne istotne dla rozwoju gminy Gorzkowice

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2030 jest dokumentem wieloletnim, który uwzględnia zapisy dokumentów na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim. Została opracowana w oparciu o inne dokumenty strategiczne tj.:

- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (Narodowa Strategia Spójności)
- Narodowa Strategia Integracji Społecznej (NSIS)
- Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK)
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020
- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego
- Strategia Rozwoju Powiatu Piotrkowskiego
- Strategia Rozwoju Gminy Gorzkowice
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
- Krajowy program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Krajowy program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu
- Narodowy Program Zdrowia
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego. Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu

Społecznemu

Poza wskazanym dokumentami Strategia zgodna jest z założeniami polityki państwa, a także ustaw kompetencyjnych nakładających na administrację rządową oraz samorządową określone obowiązki. Działania określone w strategii opierają się na postanowieniach takich krajowych aktów prawnych jak:

- 1) ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2020 poz. 713 z późn.zm.);
- 2) ustawa z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2020 poz. 111);
- 3) ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 808 z późn. zm);
- 4) ustawa z dnia 4 listopada 2016r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz. U. z 2020 poz. 1329);
- 5) ustawa o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (t.j. Dz. U. 2020r. poz. 1297);
- 6) ustawa z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 176);
- 7) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.)
- 8) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 685);
- 9) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1409 z późn. zm);
- 10) ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1398 z późn. zm);
- 11) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2277 z późn. zm.);
- 12) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz. 218 z późn. zm);
- 13) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t. j. Dz. U. z 2020r. poz. 2050)
- 14) ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1348 z późn. zm.)
- 15) ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (t. j. Dz. U. z 2019r. poz. 2407 z późn. zm).
- 16) ustawa z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej (t. j.: Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.)
- 17) ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm),

- 18) ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2020 r. poz 1297)
- 19) ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2085)
- 20) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057)
- 21) ustawa z dnia 4 lutego 2011r.o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (t.j. Dz. U. z 2021r.poz.75)
- 22) ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz.1740 z późn. zm)
- 23) ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359)

3.Charakterystyka gminy Gorzkowice

Gmina Gorzkowice położona jest w południowej części powiatu piotrkowskiego w odległości ok. 28 km od Piotrkowa Trybunalskiego i 25 km od Radomska. Jej najbliższymi sąsiadami są: od północy gmina Rozprza, od zachodu gmina Kamieńsk i gmina Gomunice, od południa gmina Kodrąb, od strony południowo-wschodniej gmina Masłowice oraz od wschodu gmina Łęki Szlacheckie.

Powierzchnia gminy wynosi 102,29 km² co stanowi ponad 7 % powierzchni powiatu. Gminę ogółem zamieszkuje 8429 osób (2020 r., źródło UG), gęstość zaludnienia wynosi ponad 87 os/km². W jej granicach wydzielono 21 sołectw, na które łącznie składają się 52 miejscowości. Funkcje centralne w gminie pełnią Gorzkowice, dawniej miasto, a obecnie wieś, położone na zachodnim brzegu rzeki Prudki. Układ drogowy gminy ma kształt promienisty, w którego centrum znajdują się Gorzkowice położone u zbiegu 4 dróg powiatowych. Przez teren gminy, w jej północno-zachodniej części przebiega droga krajowa nr 91 a w jej niedalekim sąsiedztwie, na terenie gminy Kamieńsk, droga krajowa nr 1 (Gdańsk - Cieszyn). Ważnym elementem komunikacji o znaczeniu ponadregionalnym jest linia kolejowa (historyczna linia kolei warszawsko -wiedeńskiej) z przystankiem w Gorzkowicach.

3.1 Demografia

Gmina Gorzów Wielkopolski ma 8 429 mieszkańców, z czego 51,1% stanowią kobiety, a 48,9% mężczyźni. W latach 2002-2019 liczba mieszkańców zmalała o 2,3%. Średni wiek mieszkańców wynosi 40,6 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa łódzkiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski. Mieszkańcy gminy Gorzów Wielkopolski zawarli w 2019 roku 47 małżeństw, co odpowiada 5,5 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa łódzkiego oraz znacznie więcej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,8 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 27,5% mieszkańców gminy Gorzów Wielkopolski jest stanu wolnego, 57,7% żyje w małżeństwie, 2,9% mieszkańców jest po rozwodzie, a 11,2% to wdowy/wdowcy. Gmina Gorzów Wielkopolski ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -27. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -3,18 na 1000 mieszkańców gminy Gorzów Wielkopolski. W 2019 roku urodziło się 69 dzieci, w tym 53,6% dziewczynek i 46,4% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 406 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,84 i jest znacznie większy od średniej dla województwa oraz mniejszy od współczynnika dynamiki

demograficznej dla całego kraju. W 2018 roku 39,9% zgonów w gminie Gorzkowice spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 21,8% zgonów w gminie Gorzkowice były nowotwory, a 9,8% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności gminy Gorzkowice przypada 11.29 zgonów. Jest to mniej od wartości średniej dla województwa łódzkiego oraz nieznacznie więcej od wartości średniej dla kraju. W 2019 roku zarejestrowano 97 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 96 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Gorzkowice 1. W tym samym roku 0 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 1 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące -1. 60,2% mieszkańców gminy Gorzkowice jest w wieku produkcyjnym, 18,7% w wieku przedprodukcyjnym, a 21,1% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Ogółem Gminę Gorzkowice zamieszkuje 8429 osób (dane z UG za 2020 r) w 21 sołectwach.
co przedstawia tabela.

Lp	Miejscowość	Liczba mieszkańców na dzień 31.12. 2020r.
1	Białek	17
2	Borzęcin	23
3	Bujnice	66
4	Bujnice Zakład Rolny	113
5	Bujniczki	213
6	Bukowina	52
7	Cieszanowice	297
8	Czerno	201
9	Daniszewice	117
10	Gorzkowice	3305
11	Gorzkowiczki	347
12	Gościnna	343
13	Góry Rdułtowskie	12
14	Grabostów	207
15	Grabowiec	10
16	Jadwinów	81
17	Józefina	81
18	Kamienny Most	14
19	Kolonia Bujnice	36
20	Kolonia Bujniczki	41
21	Kolonia Gorzędów	79
22	Kolonia Kotków	33

23	Kolonia Krzemieniewice	98
24	Kolonia Plucice	180
25	Kolonia Żuchowice	161
26	Komorniki	9
27	Kopanina	24
28	Kotków	100
29	Krosno	181
30	Krosno - Biadów	9
31	Krosno - Bugaj	10
32	Krosno - Dąbrowy	29
33	Krosno - Huby	11
34	Krosno - Ludwików	1
35	Krzemieniewice	128
36	Marianek	53
37	Pieńki Gorzkowskie	51
38	Pieńki Stolarskie	12
39	Plucice	183
40	Poręba Sobaków	16
41	Porosło	27
42	Rdułtowice	36
43	Rogów	6
44	Ryszardów	78
45	Sobaków	171
46	Sobakówek	149
47	Sosnowiec	4
48	Szczepanowice	397
49	Szczukowice	220
50	Wilkoszewice	208
51	Wola Kotkowska	64
52	Żuchowice	125
	Razem:	8429

4. Obszary problemów zgodnie z ustawą o pomocy społecznej

Główne cele instytucji pomocy społecznej to ochrona rodzin ekonomicznie najsłabszych poprzez pomoc materialną oraz indywidualna i kompleksowa praca z rodziną poprzez udostępnienie sieci usług wspierających, edukacyjnych i korekcyjnych, nastawionych na specyficzne problemy węższych kategorii osób lub rodzin wymagających pomocy. Instytucja pomocy społecznej świadczy usługi bezpośrednie dla osób i rodzin na podstawie identyfikacji

potrzeb, diagnozy sytuacji potrzebujących osób i adekwatnego, optymalnego planu pomocy.

W gminie Gorzkowice problemami opieki społecznej zajmuje się przede wszystkim Ośrodek Pomocy Społecznej, który współpracuje z innymi instytucjami społecznymi i stowarzyszeniami działającymi na terenie gminy. Najbardziej dotkliwymi problemami występującymi w gminie od wielu lat jest ubóstwo, niepełnosprawność i długotrwała choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz bezrobocie. Z tych powodów OPS w Gorzkowicach wypłaca największą liczbę świadczeń.

Formy pomocy oferowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Gorzkowicach są wielorakie. Do najczęściej udzielanych form należą różnego rodzaju zasiłki pieniężne i w naturze, poradnictwo i praca socjalna. Adresatami pomocy są rodziny wielodzietne, osoby pozostające w trudnej sytuacji życiowej, dotknięte bezrobociem, długotrwale chore, niepełnosprawne, uzależnione, dotknięte przemocą domową oraz ludzie starzy i samotni. Ośrodek realizuje zadania własne oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej wynikające z ustawy o pomocy społecznej jak i innych ustaw komplementarnych (ustawa o świadczeniach rodzinnych, ustawa o świadczeniach wychowawczych ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej itp.).

Ubóstwo

Ubóstwo staje się zjawiskiem coraz bardziej powszechnym, coraz bardziej widocznym i niebezpiecznym. Za ubóstwo uznaje się stan, kiedy jednostce czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb uznawanych za niezbędne. Potrzebami podstawowymi, poza wyżywieniem, są także: ubranie, mieszkanie, ochrona zdrowia, wykształcenie.

Ubóstwo jest zjawiskiem niebezpiecznym, ponieważ może powodować m.in. trwałe urazy psychiczne i długotrwałe skutki społeczne, np.:

- zmniejszenie popytu na towary, chłonności rynku i zahamowania rozwoju gospodarczego,
- utrudnienie lub uniemożliwienie korzystania z szans zdobycia wykształcenia i zachowania dobrego stanu zdrowia,
- wzrost przestępczości (przestępstwa przeciw mieniu) i patologii społecznych (narkomania, bezdomność).

Jednym z najważniejszych skutków ubóstwa jest fakt jego samodzielnej reprodukcji – ubodzy rodzą dzieci skazane na pozostawanie w tej sferze. Dlatego też forma pomocy dla osób ubogich powinna z jednej strony zabezpieczać ich byt, a z drugiej motywować ich do podjęcia starań zmiany swego życia. Brak wystarczających środków do życia staje się znaczącym problemem społecznym

na terenie gminy Gorzkowice. Ponieważ ubóstwo jest spowodowane różnymi czynnikami np. bezrobociem, niepełnosprawnością czy bezradnością w sprawach prowadzenia gospodarstwa, nie zawsze jest główną przyczyną przyznania pomocy.

W ostatnich latach systematycznie maleje liczba rodzin ubogich tzn. osób o dochodach poniżej kryterium dochodowego korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Gorzkowicach.

Tabela 1. Liczba osób korzystająca w latach 2017 – 2020 z pomocy o dochodach poniżej kryterium dochodowego

Rok	2017	2018	2019	2020
Liczba rodzin korzystających z pomocy	153	126	104	102
Liczba osób w rodzinach	404	321	265	261

Źródło: Opracowanie OPS Gorzkowice

Osoby ubogie mogą liczyć również na wsparcie rzeczowe ze strony OPS. Najczęściej pomoc ta polega na wydawaniu paczek z artykułami żywnościowymi .

Jednym z widocznych przejawów ubożenia społeczeństwa jest problem niedożywionych dzieci. Niektóre rodziny same zgłaszają wnioski do OPS o dożywianie swoich dzieci. Część informacji o takich potrzebach Ośrodek uzyskuje bezpośrednio od placówek oświatowych. Liczbę dzieci korzystających z darmowych posiłków w szkołach na terenie gminy Gorzkowice przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Liczba dzieci korzystających w latach 2017 – 2020 z posiłków w szkołach

Rok	2017	2018	2019	2020
------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Liczba dzieci	67	75	65	40
---------------	----	----	----	----

Źródło: Sprawozdania OPS w Gorzkowice

Dożywianie jest prowadzone w szkole i przedszkolu w Gorzkowicach w postaci obiadu. Dożywianie dzieci w szkole jest możliwe dzięki środkom własnym OPS (budżet gminy) oraz dotacji celowej otrzymanej w ramach programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania” do 218 roku. Od stycznia 2019 program został zastąpiony programem „Posiłek w szkole i w domu”, który jest skierowany również do dzieci, osób chorych, starszych i niepełnosprawnych.

Sieroctwo

W dzisiejszych czasach sieroty to niekoniecznie dzieci pozbawione rodziców, ale w coraz większym stopniu również dzieci pochodzące z rodzin dysfunkcyjnych. Czynniki, które wpływają na powstawanie tzn. sieroctwa patologicznego są m.in.:

- przemoc,
- uzależnienie od alkoholu, narkotyków prowadzące do braku odpowiedzialności za dzieci,
- niewłaściwa atmosfera panująca w domu oraz konflikty rodzinne,
- błędy wychowawcze,
- zła sytuacja materialna, mieszkaniowa, problemy społeczne – bezrobocie, ubóstwo, itp.,
- brak związków uczuciowych między członkami rodziny, a szczególnie brak miłości do dziecka.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Gorzkowicach w latach 2017-2020 nie wypłacał świadczeń z tytułu sieroctwa.

Bezdomność

Zgodnie z art. 6 pkt. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej osobą bezdomną jest osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkaniowym w rozumieniu przepisów o ochronie lokatorów i mieszkaniowym zasobie Gminy i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania. Bezdomność spowodowana może być:

- czynnikami społecznymi – m.in. brakiem miejsc dla rencistów, emerytów osób starszych

w domach pomocy społecznej, zaburzonym procesem usamodzielniania się wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych;

- czynnikami związanymi z patologiami i chorobami; bezdomności sprzyjają m.in. alkoholizm, narkomania, przestępczość, rozpad rodziny, odrzucenie i brak opieki ze strony najbliższych;
- czynnikami natury psychologicznej – świadomy wybór sposobu życia i odmiennego systemu wartości;
- czynnikami natury prawnej – bezradność osób wobec niepowodzeń związanych z ich życiem.

W myśl ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej bezdomnemu należy się tymczasowe miejsce noclegowe, odzież i posiłek, a w niektórych przypadkach również zasiłek i inne formy pomocy.

Bezdomność dla społeczeństwa stanowi zagrożenie bezpieczeństwa i spokoju. Osoby bezdomne często w sposób automatyczny zostają wyrzucone poza margines społeczeństwa, co bardzo utrudnia im powrót do normalnego życia. Bezdomność jest w chwili obecnej jednym z groźniejszych zjawisk patologii społecznej, ponieważ jego skala systematycznie rośnie.

Analizując wywiady środowiskowe przeprowadzone przez pracowników socjalnych Ośrodka Pomocy Społecznej w okresie od 2017 r.- 2020 r. można stwierdzić, że osób bezdomnych na terenie gminy Gorzkowice jest niewiele, jednak niepokojąco dużo jest rodzin zagrożonych bezdomnością i zauważa się tutaj tendencję wzrostową. Wiele rodzin wynajmuje lokale i nie posiada stałego zameldowania, natomiast rodziny posiadające stałe zameldowanie i miejsce zamieszkania często w związku z trudną sytuacją życiową w jakiej się znalazły brakiem wystarczających dochodów.

Tabela 3. Liczba świadczeń wypłacana w latach 2017 – 2020 z powodu bezdomności.

Rok	2017	2018	2019	2020
Liczba rodzin korzystających z pomocy	1	2	2	3
Liczba osób w rodzinach	1	2	2	3

Zwiększenie się liczby osób korzystających z pomocy z powodu bezdomności może stanowić problem dla samorządu, który nie dysponuje wolnymi mieszkaniami komunalnymi i socjalnymi nie posiada żadnych, możliwych do adaptacji budynków komunalnych. Osoby nie posiadające miejsca zamieszkania, mogą liczyć na pomoc OPS, polegającą na kierowaniu ich do placówek świadczących pomoc bezdomnym poza terenem gminy co niestety wiąże się z dużymi kosztami. Istotnym wydaje się więc wielopłaszczyznowe wsparcie szczególnie rodzin z dziećmi ze strony wszystkich instytucji pomocowych działających na terenie gminy w celu uniknięcia zjawiska bezdomności.

Bezrobocie

Następną grupą osób korzystających z pomocy OPS w Gorzkowicach stanowią osoby bezrobotne. Bezrobocie to zjawisko towarzyszące gospodarce rynkowej, oznaczające brak pracy zarobkowej dla osób zdolnych do jej wykonywania i deklarujących chęć jej podjęcia – na przestrzeni ostatnich lat przestaje być kluczowym problemem społecznym. Obserwując lokalny rynek pracy nie można nie zauważyć następującego po roku 2017 spadku liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy.

Tabela 4. Stan bezrobocia w gminie Gorzkowice

Liczba osób bezrobotnych w Gminie Gorzkowice			
ROK	Ogółem	w tym	
		kobiety	z prawem do zasiłku
2018	323	198	64
2019	256	157	56
2020	257	163	56

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Piotrkowie Tryb.

W porównaniu do roku 2013, w roku 2018 liczba bezrobotnych zmniejszyła się o około 78%. Powyższy trend znajduje swoje odzwierciedlenie w statystykach Ośrodka Pomocy Społecznej w Gorzkowicach gdzie od roku 2013 spada liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia. Spadek liczby osób bezrobotnych korzystających z pomocy społecznej w stosunku do spadku ogólnej liczby osób bezrobotnych może być podyktowany faktem, iż zazwyczaj są to osoby o niższych kwalifikacjach zawodowych, dlatego też spadek osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia nastąpił po wysyceniu się rynku przez osoby lepiej przygotowane do podjęcia zatrudnienia.

Pomimo że problem bezrobocia nie jest główną przyczyną korzystania z pomocy mieszkańców gminy Gorzkowice stanowi on nadal istotny problem.

Urząd Gminy w Gorzkowicach od wielu lat współpracuje z Powiatowym Urzędem Pracy w Piotrkowie Trybunalskim w zakresie aktywizacji pracy osób bezrobotnych.

Aktywizacja zawodowa bezrobotnych to konkretne usługi rynku pracy, z których może skorzystać osoba bezrobotna. Programy aktywizacji są skierowane do osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, m.in. długotrwale bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Wśród usług tych można wymienić: roboty publiczne, prace interwencyjne, prace społecznie użyteczne, staże i przygotowania zawodowe w miejscu pracy, szkolenia, itp.

Podstawową formą aktywizacji bezrobotnych w Gminie Gorzkowice jest zatrudnienie na staż (na 6

lub 12 miesięcy). Pracodawca może również zatrudnić pracownika na podstawie bonu szkoleniowego lub stażowego.

Staż przeznaczony jest dla młodych bezrobotnych do 25 roku życia oraz osób bezrobotnych absolwentów szkół wyższych, którzy nie ukończyli 27 roku życia.

W Gminie Gorzkowice najczęściej organizowano staże 6 miesięczne i tak:

w 2016 roku – 11 osób

w 2017 roku – 12 osób

w 2018 roku – 12 osób

Inną formą aktywizacji osób pozostających bez pracy jest **Program Aktywizacja i Integracja**, zwany w skrócie „PAI” , który obejmuje działania mające na celu poprawę sytuacji na rynku pracy osób bezrobotnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, jak również te osoby, które zostały objęte przez ośrodek pomocy społecznej kontraktem socjalnym. Program PAI składa się z dwóch bloków:

- blok aktywizacja, w ramach którego PUP udzieli bezrobotnemu wsparcia polegającego przede wszystkim na przygotowaniu do lepszego radzenia sobie na rynku pracy kierując go do wykonywania prac społecznie użytecznych zorganizowanych przez gminę na zasadach wynikających z obowiązujących przepisów /trwa maksymalnie 10 godzin tygodniowo/.

Najczęściej stosowaną miarą bezrobocia jest tzw. stopa bezrobocia „czyli procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie ludności czynnej zawodowo.” Wskaźnik ten znalazł odniesienie w statystykach analizy przedstawiającej, procentowy udział bezrobotnych w liczbie ludności pracującej poza rolnictwem indywidualnym.

Stopa bezrobocia w Gminie Gorzkowice.

ROK	2017	2018	2019
Szacunkowa stopa bezrobocia	5,8%	5,2%	4,6%

Źródło: GUS

Rodzaje bezrobocia:

- bezrobocie krótkookresowe, które obejmuje osoby pozostające bez pracy do 3 miesięcy
- bezrobocie średniookresowe obejmuje osoby pozostające bez pracy przez czas od 3 do 6 miesięcy,
- bezrobocie długookresowe są to osoby pozostające bez pracy przez okres co najmniej 12 miesięcy w ciągu ostatnich 24 miesięcy,
- bezrobocie chroniczne, osoby pozostają bez pracy przynajmniej 12 miesięcy,
- bezrobocie jawne kategoria bezrobocia odnosząca się do niepracujących, a ujawniających swoją sytuację poprzez rejestrację w Urzędach Pracy. Poziom bezrobocia jawnego nie jest zgodny ze stanem faktycznym
- bezrobocie ukryte występuje, gdy zwiększanie liczby pracowników nie powoduje zwiększenia produkcji. Wówczas krańcowa produkcyjność pracy (zmiana produkcji w firmie związana ze zmianą zatrudnienia o jednostkę) jest równa zero
- bezrobocie strukturalne to takie bezrobocie, które powstaje na tle strukturalnych rozbieżności między podażą pracy i popytem na pracę. W Polsce bezrobocie strukturalne pojawiło się wraz z restrukturyzacją podstawowych branż przemysłu takich jak górnictwo, hutnictwo, a także na skutek likwidacji PGR-ów.
- bezrobocie technologiczne bezrobocie wynikające z postępu technicznego, który powoduje zastępowanie pracy ludzi pracą maszyn i urządzeń. Ma ono charakter tymczasowy, do chwili przesunięcia zasobów zwolnionej siły roboczej do nowych zastosowań.
- bezrobocie cykliczne to bezrobocie związane z cyklicznymi zmianami produktywności gospodarki,
- bezrobocie sezonowe to rodzaj bezrobocia, który jest uwarunkowany porą roku i związanymi z nią zmianami pogodowymi, wegetacji roślin itp. Występuje w zakładach pracy sezonowej np. w budownictwie, rolnictwie i innych. Sezonowy charakter ma również bezrobocie absolwentów, których wejście na rynek pracy dokonuje się stopniowo i jest związane z terminem zakończenia nauki w szkołach. Wynika również z sezonowości produkcji w niektórych dziedzinach gospodarki, uzależnionych od warunków klimatycznych.”

Bezrobocie jest zjawiskiem niosącym negatywne skutki ekonomiczne jak i społeczne. Skutki ekonomiczne bezrobocia:

- „pociąga w skali makroekonomicznej wysokie środki finansów publicznych na zasiłki, świadczenia oraz programy przeciwdziałania bezrobociu,
- zmniejsza dochód budżetowy państwa na skutek niepłacenia podatków dochodowych,

- składek na ubezpieczenia społeczne przez bezrobotnych,
- zmniejsza dochód PKB,
 - emigracja zarobkowa młodych ludzi spowodowana z niemożnością znalezienia pracy w Polsce,
 - niska inflacja.”

Społeczne skutki bezrobocia:

- „powoduje pogorszenie stanu zdrowia fizycznego jak i psychicznego w społeczeństwie,
- niż demograficzny,
- zwiększona liczba rozpadów rodzin, rozwody,
- zwiększona przestępczość,
- obniżenie standardu życia i wycofanie się z życia społecznego, kulturalnego, towarzyskiego,
- wykluczenie społeczne i marginalizacja,
- izolacja, niska socjalizacja, niskie wykształcenie.”

Tabela 5. Liczba świadczeń OPS wypłacana w latach 2017-2020 z powodu bezrobocia.

Rok	2017	2018	2019	2020
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	104	78	62	64
Liczba osób w rodzinach	283	206	166	168

Źródło: Sprawozdania OPS w Gorzkowicach

Niepelnosprawność

Niepelnosprawność to długotrwały stan, w którym występują pewne ograniczenia w prawidłowym funkcjonowaniu człowieka. Ograniczenia te spowodowane są na skutek obniżenia

sprawności funkcji fizycznych lub psychicznych. Jest to także uszkodzenie, czyli utrata lub wada psychiczna, fizjologiczna, anatomiczna struktury organizmu. Utrata ta może być całkowita, częściowa, trwała lub okresowa, wrodzona lub nabyta, ustabilizowana lub progresywna.

Stan ten powoduje znaczące ograniczenie możliwości wykonywania podstawowych czynności życiowych, tj. samoobsługa, przemieszczanie się, czynności manualne, orientacja w otoczeniu, zdolności komunikowania się z innymi ludźmi oraz czynności związane z uczeniem się, wykonywaniem pracy, życiem rodzinnym czy prowadzeniem gospodarstwa domowego. Za osobę niepełnosprawną uznać należy osobę, której stan fizyczny lub psychiczny trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza albo uniemożliwia wypełnianie zadań życiowych i ról społecznych zgodnie z normami społecznymi i prawnymi.

Według ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza niezdolność do pracy w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych albo zaliczenie do grupy lub legitymowanie się stopniem niepełnosprawności w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Nowelizacja Ustawy o rehabilitacji i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wprowadziła nowe definicje stopni niepełnosprawności:

- znaczny stopień niepełnosprawności – określa osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.
- umiarkowany stopień niepełnosprawności – określa osobę z naruszoną niepełnosprawnością organizmu, niezdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.
- lekki stopień niepełnosprawności – określa osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

W definicjach tych zawarte są obok kryteriów zawodowych kryteria społeczne: zdolność do samodzielnej egzystencji i konieczność pomocy lub opieki ze strony innych osób. Wszelkie

podziały na stopnie niepełnosprawności określają stan fizyczny lub psychiczny oraz zdolność do wykonywania pracy. Nie są to jednak pełne podziały niepełnosprawności, gdyż nie uwzględniają one ograniczeń w wyborze zawodu, trudności w znalezieniu pracy i w utrzymaniu się w niej. Trzeba pamiętać, że praca zawodowa to nie tylko źródło dochodu, ale także potwierdzenie własnej wartości i przydatności – co niezbędne jest każdemu, a w szczególności osobie niepełnosprawnej.

O niepełnosprawności orzekają: Powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako pierwsza instancja oraz Wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako druga instancja. Posiadanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności lub orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień pozwala korzystać (po spełnieniu określonych warunków) z szeregu form pomocy, do których należą m.in.:

- w zakresie rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia – możliwość uzyskania odpowiedniego zatrudnienia (w tym w zakładach aktywności zawodowej i zakładach pracy chronionej), możliwość uczestnictwa w szkoleniach (w tym specjalistycznych), korzystanie ze ściśle określonych przywilejów pracowniczych (m.in.: prawo do dodatkowego urlopu wypoczynkowego, dłuższej przerwy w pracy, krótszego wymiaru czasu pracy), dofinansowanie działalności gospodarczej lub rolniczej.
- w zakresie rehabilitacji społecznej – możliwość uczestniczenia w terapii zajęciowej realizowanej w warsztatach terapii zajęciowej oraz możliwość uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych.
- dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby.
- ulgi w podatkach, zniżki w komunikacji, zwolnienie z opłat radiowo-telewizyjnych (abonamentu).
- usługi socjalne, opiekuńcze, terapeutyczne i rehabilitacyjne świadczone przez instytucje pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz inne placówki.
- uprawnienia do zasiłku pielęgnacyjnego i innych świadczeń rodzinnych (np.: dodatków do zasiłku rodzinnego związanych z niepełnosprawnością) oraz do zasiłku stałego z pomocy społecznej.

Osoby niepełnosprawne spotykają w życiu wiele utrudnień. Te najbardziej podstawowe wiążą się najczęściej z wykonywaniem czynności codziennego życia. Niestety, w Polsce jeszcze wiele miejsc użytku publicznego nie jest dostosowane dla osób, dla których środkiem

przemieszczenia się jest wózek inwalidzki. Niejednokrotnie wózki inwalidzkie ze względu na brak specjalnych podjazdów nie mają dostępu do wielu budynków, także tych użyteczności państwowej, jak urzędy miasta, poczty, przychodnie lekarskie.

Okazuje się, że wystarczy zrobić bardzo niewiele, aby pomóc niepełnosprawnym w codziennym życiu. Dużym udogodnieniem i pomocą są na przykład – uchwyty łazienkowe, bez których proste załatwienie potrzeb fizjologicznych jest nie lada wyczynem. Uchwyty łazienkowe i powiększone rozmiary pomieszczenia, w którym znajduje się toaleta sprawiają, że wózek inwalidzki może swobodnie tam jechać a osoba niepełnosprawna bezpiecznie i wygodnie skorzystać z jego funkcji. Polskie miasta nie są dobrze przystosowane dla osób niepełnosprawnych, osób starszych i matek z małymi dziećmi w wózku. Problem dotyka wielu ludzi, zwłaszcza, że pod pojęciem „niepełnosprawni” należy rozumieć nie tylko osoby poruszające się na wózkach, niedowidzące i niedosłyszące, ale także niepełnosprawnych czasowo wystarczy złamana noga, by nie być w stanie poruszać się samodzielnie bez kuli czy wózka. Wszystkie wymienione osoby mają problemy z samodzielnym poruszaniem się w przestrzeniach publicznych naszych miast. Istniejące rozwiązania architektoniczno-urbanistyczne przez lata projektowane były pod kątem zdrowej części społeczeństwa, co najczęściej przejawia się dużą ilością schodów, różnic poziomów w terenie itp. Większość ludzi zdrowych nie dostrzega, jak wiele barier ma do pokonania niepełnosprawny każdego dnia. Zdrowi zauważają je dopiero, gdy dotkną ich (nas) bezpośrednio, gdy zdarzy się iść z ciężkim bagażem. Wtedy dopiero zaczynają rozumieć znaczenie barier architektoniczno-urbanistycznych.

Tabela 6. Liczba świadczeń OPS wypłacana w latach 2017-2020 z powodu niepełnosprawności.

Rok	2017	2018	2019	2020
Liczba rodzin korzystających z pomocy	81	80	77	62
Liczba osób w rodzinach	203	186	193	155

Źródło: Sprawozdania OPS w Gorzkowicach

Pomocą w postaci zasiłku pielęgnacyjnego objętych jest 55 dzieci poniżej 16 roku życia oraz 10 powyżej 16 roku życia (2 osoby znaczny stopień i 8 osób umiarkowany stopień niepełnosprawności), świadczenia pielęgnacyjne wypłacamy dla 22 dzieci i dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji, dla 35 dzieci.

Długotrwała lub ciężka choroba

Jako jeden z powodów ubiegania się o pomoc społeczną wymieniono w ustawie o pomocy społecznej długotrwałą lub ciężką chorobę. Długotrwała choroba definiowana jest jako choroba przewlekła – (...) dolegliwość bądź stan patologiczny, który utrzymuje się przez dłuższy czas i który będzie trwał nadal...(...) Do głównych cech choroby długotrwałej należą: długotrwałość, łagodniejszy niż w stanie ostrym przebieg, pogorszenie sprawności pacjenta, nieodwracalność, zmian patologicznych i niepomyślne rokowanie, a także następstwa psychospołeczne, osoby chorujące przewlekłe wymagają długotrwałej opieki lekarskiej, pielęgnarskiej i/lub rehabilitacji.

Człowiek zdrowy nie odczuwa żadnych dolegliwości, jest niezależny i twórczy, nie wymaga pomocy. Człowiek chory jest bezradny, niepewny, wymaga diagnozy i leczenia oraz pomocy w zaspokajaniu potrzeb często podstawowych. Radzenie sobie z chorobą przewlekłą, może być bardzo trudne. Część swojego czasu osoba przewlekłe chora przeznaczają na leczenie, rehabilitację wizyty u lekarzy. Życie emocjonalne i społeczne może być utrudnione. Z uwagi na pauperyzację (tzn. biedę, ubogość) społeczeństwa polskiego dużym problemem stają się trudności z realizacją recept, gdyż leczenie choroby długotrwałej jest często kosztowne. Pomoc organizowana jest najczęściej przez rodzinę, problem pojawia się kiedy rodziny nie ma. Wtedy konieczne jest zbudowanie systemu oparcia społecznego dla osoby starszej w jej środowisku zamieszkania, a czasem objęciem jej opieką instytucjonalną.

Tabela 7. Liczba świadczeń OPS wypłacana w latach 2017-2020 z powodu długotrwałej choroby.

Rok	2017	2018	2019	2020
Liczba rodzin korzystających	54	43	31	28

z pomocy				
Liczba osób w rodzinach	143	122	81	73

Źródło: Sprawozdania OPS w Gorzkowicach

Przemoc w rodzinie

Zjawisko przemocy jest niezwykle trudne, złożone i generuje szereg problemów społecznych. Przemoc w rodzinie powoduje jej dezorganizację, rodzina nie jest w stanie prawidłowo realizować swoich podstawowych zadań, a role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są również reguły, które wpływają na zachowania członków rodzin. Stają się wówczas one niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi.

Przemoc w rodzinie może przyjmować następujące formy:

1. przemoc fizyczna – najbardziej widoczna, pozostawiająca ślady na ciele,
2. przemoc psychiczna – sprawca domaga się pełnego posłuszeństwa we wszystkich obszarach funkcjonowania ofiary,
3. przemoc seksualna – zmuszanie do określonych zachowań i kontaktów seksualnych, jest to najbardziej wstydliva forma przemocy, o której najtrudniej rozmawiać zarówno ofiarom jak i osobom zobowiązanym do pomocy,
4. zaniedbanie – niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych, narażanie na głód, brak opieki, obojętność, pozostawianie w niewłaściwych warunkach lokalowych, bytowych, chłód emocjonalny,
5. przemoc materialna/ekonomiczna – odmawianie, ograniczanie dostępu do wspólnych finansów, odbieranie zarobionych pieniędzy, ograniczanie podjęcia pracy, okradanie, niszczenie wartościowych przedmiotów itp.

Wśród form przemocy występujących w ostatnim czasie wyróżnić należy również przemoc nazywaną „bycie świadkiem przemocy”. Osoba, pomimo, nie doświadczenia fizycznego bólu, cierpi razem z ofiarą przemocy. Najczęściej tego rodzaju przemoc dotyka dziecko ofiary przemocy. Dorosła, najbliższa osoba z rodziny pozwalająca na to, staje się biernym, nieświadomym sprawcą przemocy.

Przemoc domowa klasyfikowana jest jako zachowanie negatywne, o dużej szkodliwości społecznej, które może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Jednocześnie w świadomości społecznej istnieje wiele stereotypów, które są używane jako argument i usprawiedliwienie stosowania przemocy.

W „Przewodniku do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie” z 2005 roku Hanna

Dorota Sasal wymienia następujące stereotypy związane ze zjawiskiem przemocy w rodzinie:

- Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać;
- Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego;
- Przemoc ma miejsce wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary;
- Jeśli ktoś jest bity; to znaczy, że na to zasłużył;
- Nikt nie powinien interweniować w sprawach rodzinnych;
- Ofiary przemocy w rodzinie akceptują przemoc;
- To był jednorazowy incydent, który się nie powtórzy;
- Gdyby sytuacja była taka okropna, ofiara odeszłaby od sprawcy;
- Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol;
- Gwałt w małżeństwie nie istnieje;
- Osoby stosujące przemoc wobec bliskich są chore psychicznie;
- Ofiary przemocy w rodzinie wyolbrzymiają problem;
- Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem rzadkim.

Przemoc w rodzinie ma swoje cykle i pewną dynamikę. Nie jest czymś jednorazowym, często ma długofalową historię. Powtarza się według pewnych prawidłowości. Ma łatwe do zaobserwowania fazy, do których należą:

1. Faza narastania napięcia – wzrost napięcia, sytuacje konfliktowe, zaczyna pojawiać się agresja;
2. Faza ostrej przemocy – wybuch agresji ze strony sprawcy, najczęściej w tej fazie pojawia się wezwanie służb pomocowych np. Policji;
3. Faza miodowego miesiąca – czas skruchy i okazywania miłości, sprawca zaczyna dostrzegać to co się wydarzyło.

Znajomość przebiegu tych cykli jest bardzo istotna dla tych, którzy pomagają osobom dotkniętym przemocą. Fazy te mogą trwać wiele lat, a osoby dotknięte przemocą najczęściej poszukują pomocy, kiedy wystąpi faza ostrej przemocy.

Realizacja zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z 29 lipca 2005 r. spoczywa na organach administracji rządowej i samorządowej. Działania w tym zakresie podejmują również organy ścigania i sprawiedliwości. Ustawa daje możliwość pomocy rodzinom ze strony organizacji pozarządowych, kościoła i związków wyznaniowych.

Uchwałą Nr VII.125.2020 Rady Gminy Gorzkowice z dnia 29 kwietnia 2020 roku przyjęto Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie

w Gminie Gorzkowice na lata 2020-2024. Natomiast Zarządzeniem Nr 63/2011 Wójta Gminy z dnia 29 listopada 2011 roku został powołany Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Złożony jest on z 13 specjalistów, do których należą przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych i kuratora.

Zadaniem zespołu jest integrowanie i koordynowanie działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie

Do zadań grup roboczych należy w szczególności:

- opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie;
- monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy;
- dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

Do Zespołu Interdyscyplinarnego do końca 2020 r. wpłynęło 14 „Niebieskich Kart”, 14 sporządzone były przez policję. Ilość złożonych "Niebieskich Kart" w poszczególnych latach 2017-2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Liczba złożonych Niebieskich Kart w latach 2017-2020

Rok	2017	2018	2019	2020
"Niebieskie Karty"	18	11	20	14

Źródło: Sprawozdania OPS w Gorzkowicach.

Ochrona macierzyństwa oraz wielodzietności w aspekcie bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych

W polskim systemie prawa rodzina traktowana jest jako podmiot szczególnej troski państwa. Dlatego też rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej oraz społecznej; zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Zważywszy na występowanie niekorzystnych zjawisk demograficznych (ujemny przyrost naturalny) i gospodarczych (zmiany statusu materialnego), rodzina powinna móc liczyć na pomoc materialną, społeczną i prawną.

Najczęściej mianem rodziny wielodzietnej nazywa się komórkę społeczną posiadającą troje i więcej potomstwa, przy czym rodzinę niepełną stanowi stały brak w procesie wychowania jednego z rodziców. W rodzinach wielodzietnych, niepełnych, dotkniętych ubóstwem i alkoholizmem pracownicy socjalni mają styczność z zauważalną bezradnością w sprawach opiekuńczo – wychowawczych jak i problemem z prowadzeniem gospodarstwa domowego. Podobny problem dotyczy rodzin młodych a wręcz bardzo młodych, które często zawiązane są zbyt wczesnym i nieplanowanym podjęciem decyzji o potomku i małżeństwie. W rodzinach nagminnie występuje problem finansowy jak i niewiedzy o świadomym macierzyństwie, który jest również przyczyną stanu wielodzietności, w następstwie prowadzącego do ubóstwa, nierzadko rozbitcia rodziny, alkoholizmu i problemów z dziećmi. Ochrona macierzyństwa oraz pomoc dla rodzin wielodzietnych jest jednym z ważniejszych zadań pomocy społecznej. Zasiłki rodzinne wypłacane przez Ośrodek Pomocy Społecznej oraz inne świadczenia mogą okazać się znaczącą pomocą dla rodzin.

Charakteryzując środowisko rodzinne, nie sposób nie wspomnieć, iż jest ono pierwszym środowiskiem wychowawczym w życiu dziecka. Tu nawiązuje pierwsze kontakty z innymi ludźmi i zdobywa pierwsze doświadczenia z dziedziny współżycia społecznego. Zaburzona struktura rodziny ujemnie wpływa na sytuację dziecka i jego więź z rodziną. Rodziny mające trudności opiekuńczo-wychowawcze w większości przypadków mają również inne dysfunkcje:

- niepełnosprawność umysłowa rodziców;
- uzależnienie;
- występowanie przemocy domowej;
- problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych;
- problemy wychowawcze dzieci występujące w domu i w szkole.

Rodzina dysfunkcyjna nie jest w stanie spełnić swoich podstawowych zadań, tj. nie realizuje

właściwie funkcji opiekuńczo – wychowawczych, nie zaspokaja potrzeb materialnych i duchowych oraz nie przekazuje właściwych społecznie wzorców postępowania.

Bezradność społeczną można zdefiniować jako nieumiejętność radzenia sobie w sytuacjach społecznych. Jest to poczucie braku sprawczości, niemożność wpływania na własną sytuację w środowisku społecznym, oraz „...wywierania rzeczywistego wpływu na bieg zdarzeń, czyli osiąganie sukcesu, bądź unikanie niepowodzenia.” Natomiast bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych – tzn. „brak umiejętności radzenia w sytuacjach wynikających wprost z zadań sprawowania opieki i wychowania dzieci”.

O bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych mówimy wówczas, kiedy rodziny nie posiadają wystarczających zasobów osobistych i zasobów systemu rodzinnego, by same mogły poradzić sobie w trudnych sytuacjach życiowych. Uogólniając rodziny te charakteryzują się niskim poziomem spójności, elastyczności i wytrzymałości w sytuacji kryzysu. Jest to jeden z powodów szukania wsparcia w pomocy społecznej. Powyższą definicję rozumieć można jako poczucie braku sprawczości w sytuacjach wychowawczo – opiekuńczych, a co za tym idzie, w takich osobach wykształcić się może stanu bierności w stosunku do własnych dzieci lub nieadekwatnych, często agresywnych zachowań w danych sytuacjach wychowawczych i opiekuńczych. Warto w tym miejscu wymienić przyczyny mogące powodować bezradność opiekuńczo – wychowawczą na składają się:

- brak wzorców zachowań w sytuacjach wychowawczych i opiekuńczych, których osoba nie nabyła w drodze socjalizacji we własnym domu rodzinnym;
- ograniczenia zdrowotne lub intelektualne uniemożliwiające sprawowanie opieki nad dzieckiem;
- skrajna bieda materialna – stan, w którym trudno jest zaspokoić podstawowe potrzeby biologiczne swoje i dzieci nie mówiąc o potrzebach wyższego rzędu;
- oddziaływanie środowiska nadopiecznego lub odrzucającego. W obu przypadkach niszczone jest indywidualna aktywność jednostki;
- uzależnienie rodziców, powodujące skupienie się na sobie i swoim nałogu, kosztem zaspokajania potrzeb emocjonalnych i materialnych dzieci;
- przytłaczająca przewaga problemu. Bezradność może być spowodowana przewagą fizyczną (np. przemoc w rodzinie), psychiczną, ekonomiczną (np. zupełne uzależnienie finansowe od rodziny lub państwa), bądź nieuchronności problemu (np. śmierć);

Jednak zdarza się, iż sytuacje problemowe, które trwają bez względu na to, czy rodzice

wykazują jakąś aktywność w celu ich rozwiązania, czy nie wykazują żadnej aktywności, mogą doprowadzić do powstania zachowania określonego syndromem wyuczonej bezradności. Syndrom ten charakteryzuje się: deficytem motywacyjnym (spadek tolerancji do inicjowania działań, apatia), deficytem emocjonalnym (pogorszenie nastroju, pojawianie się nastroju depresyjnego), deficytem poznawczym (obniżenie się zdolności do samodzielnego radzenia sobie z problemami w innych sytuacjach).

W świetle powyższych faktów definiuje się rodzinę jako współżyjące układy dorosłych i dzieci, w których dorośli przyjmują legalną odpowiedzialność za byt i wychowanie dzieci. Powiedzieć można, że o wartości rodziny jako środowiska wychowawczego decyduje jej jakość obejmująca wszystko to, co składa się na codzienne życie jej członków. Jednakże definiując rodzinę niepełną, należy zaznaczyć, iż jest to rodzina, w której dziecko jest wychowywane przez jedną osobę dorosłą, na której spoczywa odpowiedzialność za gospodarstwo domowe. Taki typ rodziny powstaje najczęściej wskutek rozvodu, długotrwałej nieobecności drugiego z rodziców, która może być spowodowana np. wyjazdem, pobytem w szpitalu, więzieniu, rozbiciem na skutek rozvodu, separacji lub też śmierci jednego z rodziców. W zależności od charakteru nieobecności mówimy wtedy o rodzinie niepełnej czasowo, okresowo lub stale.

Potencjalne zagrożenia dla prawidłowego funkcjonowania rodziny stanowią zmiany w jej strukturze prowadzące do powstawania rodziny niepełnej. Przyczyny takiego stanu rzeczy mogą znacząco odbijać się na postawach życiowych, powodując tym samym liczne trudności wychowawcze z dziećmi. Niejednokrotnie rozbicie podstawowej struktury rodziny staje się czynnikiem naruszającym emocjonalny, intelektualny i społeczny rozwój dziecka, prowadząc często do zachowań dewiacyjnych. W opisach środowisk nieletnich sprawców czynów karalnych okazuje się, iż wysoki odsetek tej młodzieży wychowuje się w rodzinach niepełnych. Zadziwiającym jest więc fakt, iż rodziny wielodzietne oraz rodziny bezradne wychowawczo uznawane są za dysfunkcyjne. Wy tłumaczenie można znaleźć w tempie zmian ogólnych warunków życiowych w obecnej sytuacji ekonomicznej, w wyniku której następuje deprywacja podstawowych potrzeb bytowych i braku systematycznych działań opiekuńczo – wychowawczych, co doprowadza do powstania zjawiska niedostosowania społecznego jak: wagary, ucieczki z domu, agresja oraz wszystkie te, które mają miano niedostosowania społecznego. Za powyższe odpowiedzialne są takie zjawiska jak: bezrobocie, ilość dzieci w rodzinie, status społeczny i zawodowy rodziny wskaźnik osiąganych dochodów w tym i z pracy zawodowej. Głównymi jednak powodami rodzącymi omawiane tu problemy jest bezrobocie a co z tym się wiąże, brak środków finansowych. Za stan wielodzietności odpowiedzialny też jest oprócz czynnika finansowego czynnik świadomego

planowania rodziny. Dodatkowym problemem występującym w rodzinach wielodzietnych potęgujących problemy wychowawcze i opiekuńcze jest uzależniony członek rodziny (najczęściej rodzic lub dwoje). Sytuacje te powodują inicjowanie różnych form wsparcia w ramach polityki społecznej zwłaszcza ochrony rodzin. Nie jest jednak regułą, iż dysfunkcjami czy problemami dotknięte są tylko rodziny korzystające z pomocy społecznej, które mogą liczyć na dodatkowe wsparcie finansowe, spełniając warunki ustawowe. Z pomocy społecznej w szczególności z poradnictwa, w tym i prawnego jak i opieki specjalistycznej mogą skorzystać rodziny wielodzietne z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, nie kwalifikujące się do uzyskania pomocy finansowej w ramach ustawy o pomocy społecznej.

Poniższe dane zawierają będą informacje na temat liczby osób korzystających z pomocy społecznej oraz liczbie osób w rodzinie w latach 2017 – 2020 odnosząc się do: potrzeby ochrony macierzyństwa, wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz rodzin niepełnych.

Tabela 9. Liczba rodzin korzystających z pomocy OPS Gorzkowice w latach 2017- 2020

Powód trudnej sytuacji życiowej	2017		2018		2019		2020	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Potrzeba ochrony macierzyństwa	35	166	31	159	21	98	17	79
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	102	316	89	277	76	216	65	186

Źródło: Sprawozdania OPS Gorzkowice..

Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego

Osoby opuszczające zakłady karne mają zazwyczaj ogromne trudności z przystosowaniem się do życia w społeczeństwie i nie mogą znaleźć pracy. Nie zawsze wracają do swoich rodzin, często ich związki rodzinne wcześniej się rozpadły. Nierzadko pojawia się problem mieszkaniowy, nie ma domu, do którego mogą wracać lub uległ zniszczeniu, zdewastowaniu pod ich nieobecność.

Osoby po opuszczeniu zakładów karnych pozostają pod opieką kuratorów sądowych, do Ośrodka zgłaszają się po pomoc finansową.

Tabela 10. Świadczenia dla osób opuszczających zakłady karne w latach 2017-2020

Rok	2017	2018	2019	2020
Liczba rodzin korzystających z pomocy	0	1	1	3
Liczba osób w rodzinach	0	1	1	4

Źródło: Sprawozdania OPS w Gorzkowice.

Alkoholizm

Uzależnienie od alkoholu to choroba, w której organizm i psychika przystosowują się do regularnego picia. Człowiek musi pić alkohol bez względu na cierpienie, szkody własne i straty otoczenia. Jest to choroba nieuleczalna. Można ją tylko zatrzymać, ale nigdy nie ma powrotu do kontrolowanego picia alkoholu. Leczący się alkoholik nie może wypić nawet jednego kieliszka, bo to powoduje nawrót choroby. W obecnych warunkach szuka pomocy tylko 10% uzależnionych.

Do osób szczególnie zagrożonych tą chorobą należą:

- osoby intensywnie pijące w młodym wieku,
- osoby, w których otoczeniu (np. w rodzinie) pito dużo alkoholu,
- osoby „zapijające” problemy osobiste, gdy picie jest „sposobem na życie”,
- osoby nieświadome działania alkoholu, łatwo ulegające presji otoczenia,

- osoby mające tzw. mocną głowę (o dużej tolerancji na alkohol)

Osoby i rodziny, w których istnieje problem nadużywania alkoholu powinny posiadać możliwość identyfikacji stopnia zagrożenia tą chorobą i określonej fazy alkoholizmu. Coraz powszechniej wykorzystuje się w tym celu rozwiązania, które w prosty sposób umożliwiają zainteresowanemu dokonanie takiej samooceny.

Pierwsza faza – zwana przeduzależnieniową lub wczesną, dotyczy głównie osób w wieku 20-25 lat (czasem 30 roku życia) i stwarza bardziej zagrożenie przyszłościowe niż aktualne. Brak jest jeszcze doraźnych, negatywnych skutków używania alkoholu, a w związku z tym powszechny jest również brak motywacji do poddania się leczeniu specjalistycznemu. Tymczasem właśnie w tej fazie skuteczność leczenia jest najwyższa.

Druga faza – pojawia się zazwyczaj około 30 – 35 roku życia, a czasem około 40 roku życia. Wiąże się ona zazwyczaj z załamaniem kariery zawodowej, problemami finansowymi w domu, zaburzeniami emocjonalnymi u dzieci. W tym okresie alkoholizowania się występują próby samobójcze oraz stosunkowo często nieszczęśliwe wypadki zakończone czasami nawet śmiercią.

Główne objawy, które wyznaczają specyfikę tej fazy, m.in.: wybuchy agresywności, zmiana wzorców na destrukcyjne, spadek zainteresowań, nieregularne odżywianie się, utrata dotychczasowych przyjaciół i znajomych, bezprzedmiotowa, niczym nie uzasadniona podejrzliwość, zapewnienie sobie zapasów alkoholu „na czarną godzinę”, trudności w pracy, a nawet jej utrata na skutek nadużywania alkoholu.

W trzeciej fazie – zwanej także fazą chroniczną, leczenie specjalistyczne staje się koniecznością, gdyż inaczej grozi choremu rozpad rodziny. Bez pomocy z zewnątrz niemożliwe jest też ratowanie zdrowia tak somatycznego jak i psychicznego.

Objawy charakteryzujące tę fazę to: obsesyjne picie alkoholu, regularne picie poranne, utrzymujące się drżenie, zaburzenia psychosomatyczne, picie z byle kim, zaburzenia myślenia, spadek tolerancji na alkohol, picie zastępników, nieokreślone lęki.

W rodzinie z problemem alkoholowym trudno o akceptację siebie i pozytywną tożsamość. Już raczej wszyscy mają pretensje do samych siebie nawzajem. Zarówno alkoholicy, jak ich rodzina czy współmałżonkowie, a nawet dorastające dzieci, związane są węzłami krzywdy i winy, urazy, agresji oraz poczucia, że nikt i nic nie jest w porządku (...). Emocjonalna atmosfera rodziny alkoholowej ogniskuje się wokół wstydu, żalu, złości, lęku, poczucia winy i krzywdy. Inni ludzie i inne rodziny także przeżywają te wszystkie stany, jednak rzadko kiedy, w tak nasilonym połączeniu i chaosie, jak ma to miejsce w rodzinie z problemem alkoholowym. Złość zamienia się w żal, żal w poczucie winy, winy w lęk, a lęk w poczucie krzywdy. Taka lub podobna kombinacja destrukcyjnych połączeń emocjonalnych nie sprzyja akceptowaniu siebie i realistycznemu widzeniu

swoich problemów.

Niepokojącym zjawiskiem jest uzależnianie się od alkoholu młodzieży. Istnieje wiele powodów, dla których młodzi ludzie sięgają po alkohol. Bywają też okresy historyczne, subkultury lub regiony, w których dzieje się to częściej niż zazwyczaj. Taki okres obecnie przeżywamy w Polsce. O ile w indywidualnym ludzkim życiu czasami trudno jest uchwycić negatywne skutki popijania, wyraźnie ukazują się one w ujęciu statystycznym lub w dokładnej, dłuższej obserwacji konkretnych życiorysów. Dla młodego człowieka uszkodzenie wątroby za bliżej nieokreślony, długi okres czasu jest zupełną abstrakcją. Często ani młodzież, ani rodzice nie zdają sobie sprawy ze szkód właśnie doświadczanych, teraźniejszych. Mają wzrok skierowany gdzie indziej, albo czują się bezradni.

Rozmiar występujących problemów alkoholowych stanowi poważne zagrożenie dla społecznego i ekonomicznego funkcjonowania mieszkańców Gminy Gorzkowice. W szczególności sytuacja ta dotyczy zagrożeń pojawiających się wśród dzieci i młodzieży. Występujące problemy alkoholowe wpływają negatywnie na stan zdrowia jak również na życie rodzinne, zawodowe, społeczne i moralne mieszkańców gminy.

Tabela 11. Liczba rodzin z problemem alkoholowym objętych opieką.

Rok	Liczba rodzin	Łączna ilość osób w rodzinie
2017	2	8
2018	2	9
2019	4	15
2020	3	8

Źródło: Sprawozdania OPS w Gorzkowicach.

Narkomania

Narkomania jest stanem zatrucia okresowego lub chronicznego spowodowanym powtarzającym się przyjmowaniem narkotyków w postaci naturalnej lub syntetycznej. Taką definicję narkomanii przyjął Komitet Ekspertów Światowej Organizacji Zdrowia z 1957r.

To pojęcie narkomanii nie objęło wszystkich stanów, związanych z używaniem środków psychoaktywnych. Dotyczy tylko użycia klasycznych narkotyków. Obecnie w użyciu są takie pojęcia jak: "toksykomania", "farmakomania", "lekozależność". Ten ostatni termin został wprowadzony przez Komitet Ekspertów Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) w 1968 roku dla określenia "...stanu psychicznego, a czasem fizycznego wywołanego interakcją między żywym organizmem a lekiem charakteryzującym się reakcjami behawioralnymi i innymi, które zawsze obejmują przymus okresowego lub ciągłego przyjmowania leku w oczekiwaniu na jego efekt natury psychicznej." Narkomanię eksperci zdefiniowali jako "...stan okresowej lub przewlekłej intoksykacji przynoszącej szkodę osobnikowi i społeczeństwu wywołanej powtarzającym się zażywaniem leku naturalnego lub syntetycznego." Narkomania charakteryzuje się nieodpartą koniecznością lub potrzebą przyjmowania leku i zdobywania go wszelkimi możliwymi drogami, tendencją do zwiększania dawki, psychicznym a niekiedy fizycznym uzależnieniem się od działania leku.

Według obowiązującej w Polsce ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii narkomania to stałe lub okresowe używanie w celach innych niż medyczne środków odurzających lub substancji psychotropowych albo środków zastępczych, w wyniku czego może powstać lub powstało uzależnienie od nich.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Gorzkowicach w latach 2017 – 2020 nie wypłacał świadczeń z tytułu narkomani.

Wystąpienie zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej

Pomoc społeczna udzielana jest również w sytuacjach kryzysowych lub tragicznego zdarzenia losowego. Ośrodek pomocy udziela wsparcia głównie w przypadkach strat spowodowanych pożarem oraz tragicznej śmierci członka rodziny.

Tabela 12. Świadczenia udzielone z uwagi na zdarzenie losowe.

Rok	2017	2018	2019	2020

Liczba rodzin korzystających z pomocy	8	1	0	1
Liczba osób w rodzinach	34	2	0	2

Źródło: Sprawozdania OPS w Gorzkowicach

Klęska żywiołowa lub ekologiczna

Klęska żywiołowa (kataklizm) określana jest jako ekstremalne zjawisko naturalne, którego efektem są duże szkody i straty na obszarze objętym tym zjawiskiem. Klęska żywiołowa w rozumieniu Ustawy o stanie klęski żywiołowej z dnia 18 kwietnia 2002 r., to katastrofa naturalna lub awaria techniczna, których skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem. Najistotniejsze z punktu widzenia podjęcia stosownych działań do wyżej wymienionych zagrożeń jest przewidywanie ich wystąpienia, a w ostateczności wczesną identyfikację zjawisk wskazujących na rozpoznanie zaistnienia sytuacji kryzysowej.

Równie ważnym problemem w zakresie zarządzania kryzysowego są awarie, katastrofy, prowadzące do wystąpienia klęsk ekologicznych - zwana także katastrofą ekologiczną, określana jako trwałe (nieodwracalne w naturalny sposób) uszkodzenie lub zniszczenie dużego obszaru środowiska przyrodniczego, wpływające negatywnie, bezpośrednio lub pośrednio, na zdrowie, często życie ludzi. Klęski ekologiczne można sklasyfikować jako: antropogeniczne (powodowane przez człowieka) i nieantropogeniczne (klęski naturalne) wywoływane przez czynniki niezależne od człowieka. Wśród klęsk antropogenicznych można między innymi wyróżnić katastrofy chemiczne w wyniku emisji szkodliwych gazów i cieczy do atmosfery, gleby i naturalnych zbiorników wodnych i radioaktywne, których najczęstszą przyczyną są awarie elektrowni jądrowych.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Gorzkowicach udzielał świadczeń z powodu klęski żywiołowej rodzinom dotkniętym w 2008 i 2009 r. zjawiskiem trąby powietrznej.

4.1 Pozostałe problemy społeczne występujące w gminie

Problemy dzieci i młodzieży

Bardzo ważna w życiu człowieka, a przede wszystkim w życiu dziecka jest rodzina, która prawidłowo funkcjonuje i zaspakaja jego potrzeby materialne i psychiczne.

W okresie przedszkolnym i wczesnoszkolnym duże znaczenie ma zaspokojenie, oprócz potrzeby materialnej, potrzeby bezpieczeństwa. Klimat pogody, spokoju, życzliwości i poszanowania godności osobistej w rodzinie, to podstawowy warunek dla normalnego rozwoju psychicznego dziecka. Kłótnie, bijatyki, alkoholizm wywołują u nich silne reakcje lękowe co sprzyja powstawaniu coraz powszechniejszych u dzieci nerwic.

Rozwój psychofizyczny dzieci i młodzieży, to okres bardzo niejednorodny, tempo przemian jest niezwykle zróżnicowane. Najważniejszy mechanizm rozwoju polega na stopniowym usamodzielnianiu i uniezależnieniu się od otoczenia, co znajduje odbicie w sferze intelektualnej, emocjonalnej i społecznej. Dzieci silnie związane z dorosłymi w okresie dorastania, zaczynają zwracać się w stronę rówieśników. Widoczny jest ambiwalentny stosunek do rodziców i siebie, przywiązanie do grupy. Kryzys zaufania do nich przejawia się negatywizmem, krnąbrnością, nieposłuszeństwem. Dążenie do niezależności jest głównym źródłem rozwoju. Nastolatek jest „rozdarty”. Raz chciałby być samodzielny i pokazać co potrafi, innym razem przepełniony jest strachem przed wzięciem odpowiedzialności za to, co czyni. Grupa rówieśnicza staje się miejscem, gdzie można podzielić się swoimi emocjami, tajemnicami, nadziejami i problemami. Pomaga w znalezieniu własnej tożsamości, ponieważ daje gotowe wzorce zachowania. Wielka szkoda, że nie zawsze pozytywne. Ostatnio, coraz częściej obserwujemy niewłaściwe zachowania dzieci i młodzieży. Agresja, przemoc, wulgaryzmy, wandalizm, wagary, alkohol, papierosy, narkotyki to najczęściej spotykane zjawiska.

W okresie adolescencji obserwujemy również takie zaburzenia psychiczne jak: depresja młodzieńcza, zaburzenia jedzenia, zaburzenia zachowania. Depresja przejawia się apatią, zmęczeniem, trudnościami w koncentracji uwagi, niepokojem, zmiennością nastroju, autodestrukcyjnymi zaburzeniami zachowania, brakiem sukcesów w nauce, lękiem przed przyszłością, objawami somatycznymi (ból głowy, brzucha, duszności). W subiektywnym przeżywaniu młodych osób obserwujemy zmęczenie, uczucie nudy, poczucie bycia niekochanym, poczucie izolacji, bezwartościowości, bezsensu życia, pojawia się poczucie krzywdy pomieszane z poczuciem winy wobec rodziców.

Wśród dzieci i młodzieży obserwuje się również takie problemy jak trudności w kontaktach z rówieśnikami, poczucie osamotnienia i nieakceptacji przez grupę rówieśniczą, brak przyjaciół, częste sytuacje konfliktowe, niezadowolenie z kontaktów rodzinnych, brak poczucia oparcia psychicznego ze strony rodziców.

Kolejnym problemem, głównie wśród młodzieży są uzależnienia. Mianem tym określa się niekontrolowany stan zależności fizycznej, psychicznej i społecznej od środka uzależniającego. W przypadku zaprzestania brania tych środków odczuwalne są przykre objawy fizyczne i psychiczne. Najczęściej występującymi uzależnieniami wśród młodzieży są nikotynizm, alkohol. Do palenia przynajmniej już 8-9 letnie dzieci.

Mówiąc o problemach dzieci i młodzieży, oprócz problemów wychowawczych, nie sposób nie zauważyć problemów dydaktycznych. Coraz częściej i coraz liczniejsza grupa uczniów osiąga niezadawalające wyniki w nauce. Wiąże się to z brakiem motywacji do nauki, niechęcią i lenistwem, brakiem perspektyw na dobrą pracę, spadkiem ambicji.

Inna grupa uczniów osiągająca słabe wyniki w nauce, to uczniowie o niskich możliwościach intelektualnych, uczniowie o specjalnych potrzebach psychologiczno-pedagogicznych, upośledzeni umysłowo.

Diagnostując i analizując problemy dzieci i młodzieży, zawsze należy szukać ich przyczyn. Jest ich bardzo wiele i są złożone. Najprościej można je podzielić na: czynniki ekonomiczno-społeczne i czynniki biologiczno-psychologiczne.

Czynniki ekonomiczno-społeczne:

- złe warunki materialne rodziny,
- pogorszenie się atmosfery rodzinnej, konflikty między rodzicami, członkami rodziny, choroba czy śmierć,
- poziom kultury, wykształcenie rodziców,
- niska wiedza pedagogiczna
- ruchy migracyjne ludności, wyjazdy zarobkowe.

Czynniki biologiczno-psychologiczne:

- zły stan fizyczny dzieci i młodzieży, który wpływa niekorzystnie na jego funkcjonowanie w szkole,
- pogorszenie stanu zdrowia (absencja w szkole, braki programowe),
- nierównomierny, dysharmonijny rozwój,
- niedojrzałość emocjonalna – brak wiary we własne siły, niska samoocena,

- niska inteligencja.

Duży wpływ na powstawanie omawianych problemów mają media, internet, gry komputerowe, grupa rówieśnicza, środowisko, brak prawidłowej organizacji i sposób spędzania czasu wolnego. Często przyczyna tkwi w samej rodzinie, rodzinie dysfunkcyjnej, niewydolnej wychowawczo. Przykład rodziców, dostarczanie prawidłowych wzorców postępowania i zachowania, odpowiednie postawy rodzicielskie, style wychowania, praca wychowawcza, dydaktyczna szkoły powoduje zminimalizowanie i ograniczenie skutków problemów wśród dzieci i młodzieży.

Na terenie gminy dzieci i młodzież mają zapewniony dostęp do szkolnictwa podstawowego. Brak jest natomiast pełnego dostępu do bazy rekreacyjno-sportowej (obiekty sportowe znajdują się przy szkołach).

Ważnym ogniwem systemu edukacji są zajęcia pozalekcyjne z uczniami, które pełnią funkcje sprawowania opieki wychowawczej i częściowo dydaktycznej, głównie w odniesieniu do uczniów, którzy pozbawieni są właściwej opieki wychowawczej poza lekcjami dlatego istotne dla gminy jest utworzenie sieci klubów, świetlic środowiskowych.

Właściwa organizacja czasu wolnego sprzyja procesowi wychowania i socjalizacji. Czas wolny dzieci i młodzieży to okres dnia, który pozostaje im po wypełnieniu obowiązków szkolnych, domowych, czynności organizacyjno-porządkowych związanych z zachowaniem zdrowia i higieny, czas, w którym może ono według swojego upodobania wypoczywać, bawić się, zaspakajając potrzeby wynikające z własnych zainteresowań. Podstawowe funkcje czasu wolnego to: poznawcza, rekreacyjna i uspołeczniająca. Przygotowanie dzieci do mądrego wykorzystywania czasu wolnego zależy w dużej mierze od rodziny, w której dziecko się wychowuje. Rodzice powinni więcej czasu każdego dnia przeznaczyć na bliskie kontakty z dzieckiem, by ono mogło otworzyć się przed nimi i w spontanicznej rozmowie powiedzieć o czymś, co dla niego ważne, istotne, problemowe.

Zorganizowane formy działalności w czasie wolnym, mają duży wpływ na wyzwalanie się i kształtowanie uzdolnień, rozwijanie aktywności społecznej, kształtowanie umiejętności współżycia i współdziałania w grupie. W czasie wolnym powinien następować rozwój osobowości, kształtowanie prawidłowych stosunków międzyludzkich.

Najczęściej dzieci i młodzież czas wolny spędzają przed komputerem, telewizorem. Wycieczki, kino, teatr, basen, siłownia to jedne z form spędzania czasu wolnego, wymagające

jednak nakładów finansowych. Istotną rolę w prawidłowym spędzaniu czasu wolnego pełni szkoła. To tu organizowane są zajęcia pozalekcyjne, działają koła zainteresowań, SKS-y. Młodzież pod opieką specjalistów rozwija swoje zainteresowania i zdolności. Niestety, coraz częściej spotyka się młode osoby, które tworzą nieformalne, destrukcyjnie wpływające na rozwój osobowości grupy rówieśnicze. Nieprawidłowe sposoby spędzania czasu wolnego, prowadzą do poważnych problemów wychowawczych i uzależnień. Wzrasta ryzyko wejścia młodych ludzi w konflikt z prawem. Aby ograniczyć niepożądane zjawiska wśród dzieci i młodzieży, pozytywnie wpływać na ich szeroko rozumiany rozwój intelektualny, społeczny należy stwarzać im ku temu najlepsze warunki, wspomagać prawidłowe sposoby spędzania czasu wolnego. Jest to priorytetowe zadanie nie tylko rodziny, ale i szkoły, organizacji i instytucji, mających wpływ na rozwój młodych ludzi.

Inny problem to wypoczynek, głównie letni (wakacje) i zimowy (ferie) dzieci i młodzieży. Niestety, coraz mniejsza grupa uczniów korzysta z tego wypoczynku w formie zorganizowanej. Coraz mniej rodzin stać jest na wykupienie kolonii dla swoich dzieci. Dominują więc niezorganizowane formy wypoczynku, indywidualne wyjazdy głównie do rodzin. Wypoczynek odbywa się na terenie kraju, nieliczne jednostki wyjeżdżają poza jego granice.

Problemy ludzi starszych

Starość to słowo, które wzbudza w człowieku lęk, niepokój i nie da się przewidzieć jak będzie wyglądać dla każdego z nas. Jest ona naturalnym etapem życia, a zarazem kontynuacją każdego z wcześniejszych etapów. A. Zych uważa, że „starość to nieunikniony efekt starzenia się, w którym procesy biologiczne, psychiczne i społeczne zaczynają oddziaływać względem siebie synergetycznie, prowadząc do naruszenia równowagi biologicznej i psychicznej bez możliwości przeciwdziałania temu”. Stanisław Klonowicz twierdzi, że: „starość, jako zjawisko należy rozpatrywać w powiązaniu ze starzeniem się, jako proces, dostrzegając zarazem biologiczne aspekty starzenia się osobniczego oraz ich demograficzne, ekonomiczne i społeczne konsekwencje, znajdujące wyraz w zjawisku starzenia się ludności”

Starzenie się jest definiowane, jako naturalne, nieodwracalne, nasilające się zmiany metabolizmu i właściwości fizykochemicznych komórek, prowadzące do upośledzenia samoregulacji i regeneracji organizmu oraz zmian morfologicznych i czynnościowych jego tkanek i narządów. Początek starości nie jest ściśle określony, nie można jednoznacznie podać granicy wieku, która ją rozpoczyna. Za początek starości przyjmuje się umownie wiek kalendarzowy, natomiast koniec starości wyznacza śmierć. Klasyfikacja Światowej Organizacji Zdrowia przyjmuje podział całego okresu starości na trzy okresy częściowe:

- wiek podeszły - zawierający się pomiędzy 60 a 75 rokiem życia,
- wiek starczy- sięgający od 75 do 90 roku życia,
- wiek sędziwy - zwany długowiecznością, stający się udziałem wszystkich osób, które przekroczyły 90 rok życia.

Starzenie się zależy od sposobu i warunków życia. Inaczej przebiega ono u kobiet a inaczej u mężczyzn. Zależy również od miejsca zamieszkania, a także osobistego podejścia człowieka do starości. Im szybciej człowiek pogodzi się z biegiem lat, tym łatwiej będzie funkcjonował w społeczeństwie. Nie od dziś wiadomo, że z biegiem lat narastają zagrożenia związane z życiem ludzi starych. Im człowiek starszy, tym jego organizm staje się mniej odporny na różnego rodzaju choroby, stresy, problemy emocjonalne oraz trudy życia codziennego. Również negatywne nastawienie młodzieży i osób dorosłych, szczególnie bliskich będzie uciążliwe dla osoby starszej. Z wiekiem czynności, które wcześniej nie przysparzały problemu stają się trudne, o ile w ogóle możliwe do wykonania. Starzenie się powoduje utratę równowagi wewnętrznej organizmu, co zwiększa ryzyko wystąpienia chorób. Prowadzi do upośledzenia funkcjonowania komórek, tkanek, narządów i układów, zwiększa podatność na choroby, co w rezultacie prowadzi do śmierci. Najbardziej typowe choroby ludzi starszych to: miażdżycy, cukrzyca, nadciśnienie tętnicze, otyłość. Ponadto u ludzi w starszym wieku łatwo zauważyć spowolnienie procesów percepcyjnych, motorycznych i poznawczych.

Wyzwania wynikające z procesu starzenia się społeczeństwa wymagają podjęcia wielokierunkowych działań, których celem głównym jest zapewnienie godnego starzenia się poprzez poprawę jakości i poziomu życia osób starszych. Ze względu na przenikające się obszary, w których działania te powinny być podjęte, aby osiągnąć ten cel, należy wypracować wielokierunkową, kompleksową i długoterminową strategię działań, która będzie odpowiadać na różne potrzeby i oczekiwania osób starszych. Istotną częścią tej polityki będzie przeciwdziałanie negatywnym konsekwencjom zmian demograficznych poprzez zapewnienia możliwości aktywnego starzenia się w zdrowiu oraz możliwości prowadzenia w dalszym ciągu samodzielnego życia, nawet przy pewnych ograniczeniach funkcjonalnych. Jednym z obszarów prowadzonej przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w ramach polityki społecznej są działania umożliwiające osobom starszym prowadzenie samodzielnego, w miarę możliwości, życia w zdrowiu. Ważnym czynnikiem przyczyniającym się do poprawy jakości życia osób starszych jest ich aktywność.

Wiele osób jest przekonana, iż w wieku starczym ich aktywność życiowa znacznie się zmniejszy. Wbrew panującej opinii wcale nie musi być tak. Będąc nawet w podeszłym wieku można utrzymywać cały czas taką samą aktywność, jednak w innych dziedzinach życia niż to było

wcześniej. Niektórzy ludzie starsi będący na emeryturze starając się znaleźć jakiegokolwiek zajęcie dla siebie pracują zarobkowo. Często bywa tak, że poprzez swoją aktywność i kontakt z innymi osobami, ludzie starsi chcą przekazać następnemu pokoleniu swoją wiedzę, doświadczenie życiowe, umiejętności, czyli wszystko to, co wydaje im się cenne. Dzięki organizacjom takim jak Uniwersytety Trzeciego Wieku, w którym osoby starsze mogą rozwijać swoje zainteresowania oraz podnosić swoje kwalifikacje seniorzy podtrzymują ze sobą więzi społeczne i komunikację międzyludzką. Jest to również miejsce gdzie starsi ludzie, którzy kiedyś ze względów ekonomicznych bądź losowych przerwali naukę, mogą ją dalej kontynuować.

Sprawność fizyczna człowieka starszego ma decydujący wpływ na jego zdrowie, samopoczucie, poczucie spełnienia się. Poprzez stawianie sobie nowych celów w życiu można zapomnieć o przemijającym czasie, o wszystkich problemach zdrowotnych i emocjonalnych. Aktywność fizyczna pozwala również uporać się z samotnością oraz pomaga w nawiązywaniu nowych znajomości. Powoduje również, że człowiek starszy może czuć się potrzebny innej osobie. Często bywa tak, że dana forma aktywności seniora ma na celu podniesienie jego standardu życia.

Ludzie starsi znajdują się często w trudnej sytuacji materialnej, łączy się to dodatkowo z problemami zdrowotnymi oraz brakiem ofert spędzania czasu wolnego, do najważniejszych problemów ludzi starych można zaliczyć: samotność, chorobę, inwalidztwo, życie w ubóstwie i poczucie nieprzydatności. Problem ludzi starszych jest trudny do rozwiązania zwłaszcza na terenach wiejskich, gdzie często brakuje odpowiedniego zaplecza zdrowotnego, domów opieki, ale także klubów i świetlic, gdzie starsi ludzie mogliby się spotykać. Problemem jest też brak środków komunikacji, pozwalającej na dojazd do lekarza, apteki.

Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią spory odsetek wśród mieszkańców Gminy Gorzkowice dotychczasowe usługi świadczone na rzecz seniorów wkrótce mogą okazać się niewystarczające (1 UTW, usługi opiekuńcze) zasadnym wydaje się tworzenie sieci klubów seniora, czy też innych usług specjalistycznych.

4.2 Identyfikacja problemów społecznych i ich zmiana w przyszłości.

W trakcie postępowania diagnostycznego jednym z najważniejszych elementów jest identyfikacja problemów społecznych, która ma na celu ukazanie zasadniczych kwestii dotyczących lokalną społeczność, a w dalszej kolejności określać ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Identyfikacji problemów dokonano na podstawie analizy źródeł zastanych, którymi dysponują Urząd Gminy w Gorzkowicach, Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja, Powiatowy Urząd Pracy, i inne, oraz wywołanej analizy diagnostycznej SWOT. Sumując uzyskane informacje

i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem działań samorządu lokalnego.

Główne powody udzielania pomocy i wsparcia w latach 2017-2020

Przyczyny korzystania z pomocy społecznej	Liczba rodzin			
	2017	2018	2019	2020
	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem
Ubóstwo	153	126	104	102
Sieroctwo	0	0	0	0
Bezdomność	1	2	2	3
Potrzeba ochrony macierzyństwa	35	31	21	17
Bezrobocie	104	78	62	64
Niepełnosprawność	81	80	77	62
Długotrwała lub ciężka choroba	54	43	31	28
Przemoc w rodzinie	1	0	0	0
Bezradność w spraw...	102	89	76	65
Alkoholizm	2	2	4	3
Narkomania	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	8	1	0	1
Sytuacja kryzysowa	0	0	0	0
Kłęska żywiołowa	0	0	0	0
Trudności po opuszczeniu ZK	0	1	1	3

Ubóstwo

Dużym problemem wśród rodzin objętych wsparciem przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Gorzkowicach jest nadal ubóstwo. Przepisy ustawy o pomocy społecznej definiują przesłankę ubóstwa jako sytuację, gdy dochód rodziny nie przekracza ustawowego kryterium dochodowego. Aktualnie kryteria dochodowe ustalone są na poziomie 528 zł na osobę w rodzinie oraz 701 zł dla osoby samotnie gospodarującej. Kryteria te obowiązują od 1 października 2018r. Należy mieć na uwadze, iż dane dotyczące ubóstwa nie odzwierciedlają rzeczywistej sytuacji rodzin. W praktyce

często zdarzają się sytuacje gdy rzeczywisty dochód osiągany przez rodziny może znacznie się różnić od dochodu obliczonego zgodnie z art. 8 ustawy o pomocy społecznej.

Główne problemy z jakimi borykają się mieszkańcy gminy Gorzkowice to ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, bezrobocie i uzależnienia. Problemy te nie występują w izolacji od siebie, ale zachodzi między nimi związek przyczynowo skutkowy (np. niepełnosprawność bądź długotrwała lub ciężka choroba wywołuje bezrobocie, które wywołuje ubóstwo często prowadząc do zagrożeń uzależnieniem) i są one konsekwencjami zakłóceń życia zbiorowego.

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba

Następną grupą osób korzystających ze środków pomocy społecznej w Gorzkowicach stanowiły osoby niepełnosprawne oraz długotrwale lub ciężko chore w których wystąpiła niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba.

Osoby niepełnosprawne to osoby posiadające orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (lub orzeczenie o niepełnosprawności – w przypadku osób poniżej 16 roku życia) wydane przez Zespół ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności.

Osoby niepełnosprawne napotykać liczne przeszkody związane z samodzielnym funkcjonowaniem. Są to problemy spotykane w życiu codziennym, rodzinie, pracy, urzędach, przybierające często postać barier architektonicznych, psychicznych, materialnych, prawnych czy społecznych. Często od stopnia niepełnosprawności zależy czy osoba niepełnosprawna osiągnie odpowiednie wykształcenie, uzyska zatrudnienie, zapewni sobie materialne warunki do życia, dostęp do infrastruktury medycznej i rehabilitacyjnej, do systemu edukacji i kultury. Poza w/w utrudnieniami osoby niepełnosprawne zmagają się w nadal funkcjonującymi w społeczeństwie barierami świadomościowymi w postaci bierności, niezrozumienia, niechęci i niewiedzy wobec nich samych. Na podobne problemy napotykać osoby długotrwale lub ciężko chore, które w okresie choroby mają ograniczone możliwości wypełniania swych ról społecznych, a nawet rodzinnych. Problem niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby staje się kluczowym problemem społecznym nie tylko na poziomie lokalnym tj. gminnym lecz także ogólnokrajowym. Bez wątpienia wpływ na skalę omawianego problemu ma starzenie się społeczeństwa. Charakterystyczną cechą tego problemu, w odróżnieniu od innych jest fakt, iż nie ma działań ograniczających jego występowanie jak ma to miejsce np. w przypadku ubóstwa, bezrobocia, alkoholizmu. Główne działania zogniskowane wobec osób niepełnosprawnych lub dotkniętych chorobą opierają się o pomoc w formie pieniężnej, świadczeń w naturze jak i pomocy

środowiskowej.

Do świadczeń pieniężnych realizowanych przez gminę zaliczyć można między innymi:

- 1) zasiłek stały – z tytułu niepełnosprawności lub niezdolności do pracy z tytułu wieku;
- 2) zasiłek pielęgnacyjny – przyznawany w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Poza wsparciem finansowym skierowanym bezpośrednio do osób niepełnosprawnych realizowana jest także pomoc finansowa wypłacana w związku ze świadczeniem opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny, do tego rodzaju świadczeń zaliczyć można:

- Świadczenie pielęgnacyjne;
- specjalny zasiłek opiekuńczy;
- zasiłek dla opiekunów.

Długotrwała i ciężka choroba była jedną z głównych przyczyn korzystania z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Gorzkowicach . Problem ten często dotyka osoby w wieku poprodukcyjnym. Z całą pewnością można stwierdzić, że zapotrzebowanie na pomoc usługową, nadzorującą oraz ciągłą i kompleksową w tym instytucjonalną wobec ludzi starszych będzie nieuchronnie rosnąć. Zmiany wynikające ze starzenia się ludności dotyczą nie tylko społeczeństwa, ale także gospodarki i środowiska. Sposoby funkcjonowania starzejących się społeczeństw nie mogą być takie same jak społeczeństw młodych. Bezradność występować może także w kwestii prowadzenia gospodarstwa domowego –problem zapewnieniem żywności, odzieży, mieszkania itp. Bezradności tej nie należy jednak mylić z problemem posiadania przez rodzinę niewystarczających środków finansowych na zabezpieczenie tych potrzeb. O bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego powinno mówić się w odniesieniu do rodzin, które posiadają wystarczające środki finansowe na zabezpieczenie podstawowych potrzeb, lecz środkami tymi dysponują w nieodpowiedni sposób. Problem ten w przeciwieństwie do problemów opiekuńczo-wychowawczych może dotyczyć zarówno rodzin jak i osób samotnych. Współpraca z placówkami oświatowymi oraz Poradnią Psychologiczno- Pedagogiczną w Piotrkowie Tryb.

Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenie gospodarstwa domowego.

Dużym problemem na terenie gminy Gorzkowice jest bezradność w sprawach opiekuńczo –

wychowawczych. Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej przez gminę wynika z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dnia z 9 czerwca 2011 roku (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.)

W Gminie Gorzkowice obowiązek ten jest realizowany w oparciu o Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2018-2021 , którego głównym celem jest - Wspieranie rodziny biologicznej w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych w celu utrzymania dziecka w jego naturalnym środowisku, a więc w rodzinie, bądź jego powrót do rodziny jest celem priorytetowym Programu oraz Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Bezradność wiąże się z brakiem umiejętności zaspokajania niezbędnych potrzeb swoich i swoich najbliższych.

W przypadku spraw opiekuńczo-wychowawczych pojęcie to związane jest z procesem wychowywania dziecka i obejmuje kwestie dotyczące zapewnienia dziecku niezbędnych warunków bytowych a w szczególności procesów wychowawczych. Rolą rodziny jest zapewnienie dziecku opieki, gdyż z racji wieku nie jest ono w stanie samodzielnie sobie jej zapewnić oraz jego wychowanie w celu przygotowania dziecka do życia w społeczeństwie. Rodzina jednak nie zawsze prawidłowo wykonuje powyższe zadania, przepisy ustawy o pomocy społecznej wskazują zwłaszcza na rodziny niepełne i wielodzietne. Rolą rodziny jest zapewnienie dziecku opieki, gdyż z racji wieku nie jest ono w stanie samodzielnie sobie jej zapewnić oraz jego wychowanie w celu przygotowania dziecka do życia w społeczeństwie. Praca z rodzinami jest procesem złożonym i długotrwałym. Efekty pracy z rodzinami w przeważającym stopniu zależą od aktywności rodzin, otwarcia na otrzymywane wsparcie, chęci wprowadzenia w swoim życiu zmian.

Wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych jak również w prowadzeniu gospodarstwa domowego Gmina Gorzkowice realizuje podejmując działania polegające na zapobieganiu powstania sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących, w szczególności poprzez:

- 1) systematyczne monitorowanie rodzin zagrożonych kryzysem przez pracowników socjalnych, nauczycieli, pedagogów i psychologów szkolnych oraz przedstawicieli innych zawodów kontaktujących się z rodziną, w tym lekarzy i pielęgniarek świadczących usługi medyczne mieszkańcom, psychologów, pedagogów Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej i innych specjalności,
 - 2) zapewnienie poradnictwa specjalistycznego w placówkach wsparcia dziennego i poradni pedagogiczno - psychologicznej
 - 3) zatrudnienie asystenta rodziny w celu aktywnego wspierania rodziny wychowującej dzieci
- poprzez :
- a) zapobieganie sytuacjom oddzielania dzieci od rodziny,

- b) pomoc w odzyskaniu dzieci przez rodzinę,
- c) pomoc w przywracaniu funkcji opiekuńczo -wychowawczych ról w rodzinie,
- d) współpraca z instytucjami sprawującymi pieczę nad rodziną.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej placówkę wsparcia dziennego prowadzi gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania. Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w formie opiekuńczej (w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych), specjalistycznej oraz podwórkowej realizowanej przez wychowawcę. Zadaniem placówki prowadzonej w formie opiekuńczej jest zapewnienie dziecku opieki i wychowania, pomocy w nauce, organizacji czasu wolnego, zabawy i zajęć sportowych oraz rozwoju zainteresowań.

Przemoc w rodzinie

Kolejną grupę osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Gorzkowice stanowią osoby dotknięte przemocą w rodzinie. Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, pod pojęciem przemocy należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny i innych osób wspólnie zamieszkujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Zgodnie z art. 9a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym. Zespół Interdyscyplinarny d/s Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie działa na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz. 218 z późn. zm.); Głównym celem ZI jest podnoszenie efektywności działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych poprzez:

- zwiększenie społecznego zaangażowania w przeciwdziałanie zjawiskom negatywnym,
- wspólną diagnozę i wspólne podejmowanie decyzji,
- zintegrowane wykorzystanie środków i możliwości, jakimi dysponują instytucje,
- poszerzenie kompetencji i doświadczeń profesjonalistów.
- Zespół Interdyscyplinarny realizuje swoje zadania, poprzez:
 - diagnozowanie problemów przemocy w rodzinie na terenie gminy Gorzkowice,
 - podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie, mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,

- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie,
- tworzenie grup roboczych w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych sprawach.

Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”. Może być wszczęta bez zgody osób zaangażowanych w sytuację przemocy, w tym bez zgody osoby pokrzywdzonej. Jej celem jest zatrzymanie przemocy w rodzinie i uruchomienie zmiany zachowań pod kątem zapewnienia bezpieczeństwa i przywrócenia godności osobom słabszym, narażonym na skrzywdzenie. Zespół Interdyscyplinarny na rzecz pomocy konkretnej rodzinie ma możliwość tworzenia grup roboczych. W takiej sytuacji Niebieska Karta przekazywana jest grupie roboczej, która składa się z przedstawicieli służb i specjalistów współpracujących z rodziną

Alkoholizm

Problem alkoholizmu w gminie Gorzkowice z każdym rokiem narasta. Główne działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu obejmują:

- 1) zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu;
- 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;
- 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;
- 4) wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych;
- 5) podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem zakazu reklam produktów alkoholowych oraz sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości, osobom do lat 18, na kredyt lub pod zastaw. występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego;

6) wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej oraz klubów integracji społecznej.

Problemy osób starszych.

Osoby starsze zamieszkujące Gminę Gorzkowice doświadczają najczęściej samotności, problemów finansowych i braku opieki ze strony rodzin. Dosyć istotnym problemem jest również brak odpowiedniej opieki medycznej i brak ofert spędzania czasu wolnego oraz zwiększenie dostępu do opieki medycznej, rehabilitacji i pomocy społecznej. Istotne jest również uwrażliwianie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych oraz organizowanie imprez dla seniorów.

Instytucją oferującą pomoc i wsparcie na terenie gminy jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Gorzkowicach. Placówka realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych, między innymi koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w gminie. Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców gminy, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej. Kadre Ośrodka stanowi kierownik, zastępca kierownika, 5 pracowników socjalnych, 2 pracowników do spraw świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego, 1 pracownik do spraw świadczeń wychowawczych, główna księgowa, pracownik biurowy, opiekunka domowa oraz sprzątaczką.

W gminie Gorzkowice funkcjonują następujące organizacje pozarządowe:

- Stowarzyszenie Rozwój Sołectwa Plucice
- Stowarzyszenie Razem dla Gorzkowic.

5. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT stanowi kompleksowe narzędzie pomocnicze pozwalające pogłębić ocenę otoczenia planowanego przedsięwzięcia, a także wewnętrznych aspektów warunkujących jego powodzenie. Zastosowanie metody analizy SWOT pozwala na w miarę przejrzyste wyodrębnienie kluczowych czynników mających wpływ na rozwój sfery społecznej. W metodzie tej wykazuje się czynniki wewnętrzne, tj. silne i słabe strony naszej gminy jako badanego podmiotu oraz czynniki zewnętrzne, tj. szanse i zagrożenia tkwiące w otoczeniu gminy. W zasadzie nie można bezpośrednio planować z poziomu władz lokalnych wszystkich kierunków działań w polityce społecznej z uwagi na silny związek tej sfery z polityką centralną państwa, ale uwzględniać należy czynniki stymulujące do rozwiązywania problemów społecznych na jego terenie. Dlatego jako mocną stronę uwzględniono zainteresowanie naszych władz promowaniem polityki społecznej w skali

gminy. Z oczywistych względów analizę ograniczono do wyodrębnienia czynników bezpośrednio związanych ze sferą społeczną.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz planowanych działań.

Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- mocne strony – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- słabe strony - wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- szanse – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- zagrożenia – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
· wysokie kwalifikacje i doświadczenie pracowników ośrodka, - dobrze usytuowana siedziba OPS - dobrze zdiagnozowane problemy społeczne na poziomie gminy - dobry kontakt pracowników socjalnych z podopiecznymi Ośrodka w ramach prowadzonej pracy socjalnej i przez to dobrze zarysowana skala potrzeb podopiecznych ośrodka; - wsparcie Asystenta Rodziny- dobra współpraca i zaangażowanie poszczególnych instytucji pracujących na rzecz rodziny.	- dziedziczenie ubóstwa i niezaradności życiowej, - uzależnienie rodzin od pomocy społecznej, - brak wolontariuszy przygotowanych do pracy z podopiecznymi w szczególności z seniorami oraz niechęć osób starszych do korzystania z ich pomocy, - mała aktywność społeczna oraz wyuczona bezradność osób bezrobotnych - mała mobilność osób bezrobotnych, - słaba pozycja materialna seniorów, - brak dostępności dla osób niepełnosprawnych na wózkach inwalidzkich do środków komunikacji, - ograniczony dostęp do usług medycznych dzieci i młodzieży (specjalistycznych w szczególności psychiatry)

--	--

6. Kierunki rozwoju społecznego gminy.

6.1 Misja polityki społecznej w Gminie Gorzkowice

Misja wskazuje naczelny cel polityki społecznej w Gminie Gorzkowice, wokół którego powinny koncentrować się działania lokalnych instytucji publicznych, środowisk i organizacji społecznych. Misja powinna oddawać aspiracje mieszkańców i stanowić czynnik integracji lokalnej społeczności wokół zasadniczych spraw służących długofalowemu rozwojowi społecznemu gminy. Misja to przesłanie będące podstawą podtrzymywania istniejących i tworzenia nowych, silnych więzi społecznych pomiędzy mieszkańcami gminy oraz ich różnymi reprezentantami. Priorytetem działań gminy jest dążenie do zapewnienia mieszkańcom jak najwyższego poziomu życia i stworzenie im warunków do wszechstronnego rozwoju. Nie można jednak zapomnieć o tych, którzy z różnych przyczyn nie biorą udziału w postępujących procesach rozwoju i awansu.

Cele strategii polityki społecznej w Gorzkowicach

**Wsparcie osób i rodzin znajdujących się w stanie ubóstwa oraz realizacja przedsięwzięć
zmierzących do redukcji tego zjawiska.**

L.P.	Działania	Harmonogram realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania
1.	Działania polegające na udzielaniu doraźnej i stałej pomocy w formie świadczeń pieniężnych: zasiłki z pomocy społecznej, świadczenia wychowawcze, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, świadczenia rodzinne, stypendia, dodatki mieszkaniowe.	2021 - 2030	OPS	Liczba osób objętych wsparciem.	Środki własne. Budżet państwa.
2.	Działania polegające na udzielaniu świadczeń niepieniężnych: pomoc rzeczowa, świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, refundowanie posiłków dla dzieci i młodzieży w przedszkolach i świetlicach szkolnych.	2021 - 2030	OPS Szkoly	Liczba osób objętych wsparciem.	Środki własne. Budżet państwa.
3.	Tworzenie zamkniętego rynku	2021 - 2030	OPS Gmina	Liczba osób objętych	Środki własne.

	pracy poprzez: organizowanie robót publicznych, PSU, Programu PAI.		PUP	wsparciem.	Budżet państwa.
4.	Diagnoza potrzeb lokalnego rynku pracy – potrzeba współpracy z PUP, przedsiębiorcami i organizacjami w tym zakresie.	2021 - 2030	OPS PUP	Liczba osób objętych wsparciem.	Środki własne.
5.	Zbudowanie oparcia systemu społecznego dla osób i rodzin ubogich poprzez tworzenie oparcia socjalnego, prawnego i psychologicznego (grupy samopomocowe).	2021 - 2030	OPS Gmina	Liczba osób objętych wsparciem.	Środki własne.
6.	Nauczanie umiejętnego wykorzystania własnych zasobów poprzez pracę socjalną, doradztwo zawodowe.	2021 - 2030	OPS PUP	Liczba osób objętych wsparciem.	Środki własne.
7.	Wspieranie inicjatyw służących rozwojowi przedsiębiorczości socjalnej na terenie gminy.	2021 - 2030	OPS organizacje pozarządowe	Liczba osób objętych wsparciem.	Środki własne. Budżet państwa. EFS
8.	Współpraca z PUP oraz organizacjami pozarządowymi w	2021 - 2030	OPS PUP organizacje	Liczba osób objętych wsparciem.	Środki własne. Budżet

	celu przeciwdziałania bezrobociu poprzez organizowanie szkoleń.		pozarządowe		państwa.
9.	Propagowanie działań zmierzających do przekwalifikowania się osób pozostających długotrwale bezrobotnymi.	2021 - 2030	OPS PUP	Liczba osób objętych wsparciem.	Środki własne. Budżet państwa. EFS
10.	Pozyskiwanie środków z funduszy Unii Europejskiej pozwalających na realizację projektów aktywizujących osoby zagrożone problemem ubóstwa.	2021 -2030	OPS Gmina EFS	Liczba osób objętych wsparciem.	Działania niefinansowe .
11.	Pomoc psychologiczna w celu eliminacji negatywnych skutków ubóstwa.	2021 -2030	OPS Poradnia psychologiczn o- pedagogiczna OPS	Liczba osób objętych wsparciem.	Środki własne. Budżet państwa. EFS
12.	Przyjęcie i realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2021 -	2021 -2030	OPS	Liczba przyjętych programów.	Środki własne. Budżet państwa. EFS

Działania zmierzające do integracji społecznej osób starszych i niepełnosprawnych.

L.P.	Działania	Harmonogram realizacji	Realizatorzy	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródła finansowania
------	-----------	------------------------	--------------	----------------------------	---------------------

1.	Zdiagnozowanie potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych.	2021 - 2030	OPS UG NGO	Liczba osób objętych wsparciem.	Środki własne. Budżet państwa.
2.	Wsparcie dla inicjatyw kulturalnych i integracyjnych dla osób starszych i niepełnosprawnych	2021 - 2030	OPS NGO	Liczba osób objętych wsparciem.	Środki własne. Budżet państwa. EFS NGO
3.	Aktywizacja osób starszych i niepełnosprawnych	2021 - 2030	OPS NGO	Liczba osób objętych wsparciem.	Środki własne. Budżet państwa. EFS
4.	Większa liczba ofert pracy dla osób niepełnosprawnych a tym samym podniesienie aktywności zawodowej niepełnosprawnych.	2021 - 2030	OPS PUP	Liczba osób objętych wsparciem.	Środki własne. Budżet państwa. EFS
5.	Rozwój pracy socjalnej i działań na rzecz integracji społecznej osób starszych i niepełnosprawnych.	2021 -2030	OPS	Liczba osób objętych wsparciem.	Działania niefinansowe .

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy Gorzkowice, Wójt Gminy Gorzkowice, Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodki Zdrowia, Stowarzyszenia.

Źródła finansowania:

Środki pozyskiwane z funduszy zewnętrznych, rządowych, programów celowych oraz środki własne gminy.

Partnerzy:

Samorząd gminy, organizacje pożytku publicznego.

Wskaźniki:

- Liczba przeprowadzonych wywiadów środowiskowych.
- Liczba przeszkolonych pracowników OPS.
- Liczba spotkań/uczestników z organizacjami pozarządowymi.
- Wysokość dotacji przekazanych organizacją pozarządowym.

7. Sposób realizacji strategii i ramy finansowe

Skuteczność funkcjonowania strategii zależeć będzie od jej monitoringu i ewaluacji oraz budowy programów celowych rozwijających przyjęte kierunki działań.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Finansowanie przewidzianych do realizacji zadań w niniejszej Strategii będzie każdorazowo ujmowane w rocznym budżecie Gminy Gorzkowice przyjmowanym przez Radę Gminy.

ZAKOŃCZENIE

Strategia jest to dokumentem o charakterze otwartym, dlatego powinna być modyfikowana i dostosowywana w miarę realizacji kolejnych zamierzeń, bądź zmieniającej się sytuacji. Poprzez propozycje rozwiązań różnych problemów społecznych zawartych w dokumencie, strategia powinna dotrzeć do najbardziej potrzebujących mieszkańców gminy. Zapisy zawarte w niniejszej strategii realizowane będą odpowiednio do posiadanych środków własnych oraz pozyskanych środków

zewnątrznych. Inne dokumenty programowe w zakresie lokalnej polityki społecznej powinny być zgodne z wytyczonymi w niniejszym dokumencie celami strategicznymi oraz kierunkami działań niezależnie czy są to dokumenty jednoroczne czy wieloletnie.

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu.

Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Gminy rocznie będzie przeznaczała na ten cel. Projekty można realizować w ramach:

- własnych zasobów samorządu (np. projekty OPS-u),
- poprzez organizacje pozarządowe,
- poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Gminy stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii. Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinna je cechować:

1. Efektywność – jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.
2. Skuteczność – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej

konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego.

3. Celowość – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

